



591737511



101 KØBENHAVNS  
KOMMUNES  
BIBLIOTEKER

09.7.18637 Grundtvigskirken IIIA

RHB

KØBENHAVNS  
UNIVERSITETSBIBLIOTEK

09.718637 Grundl-  
vigshin

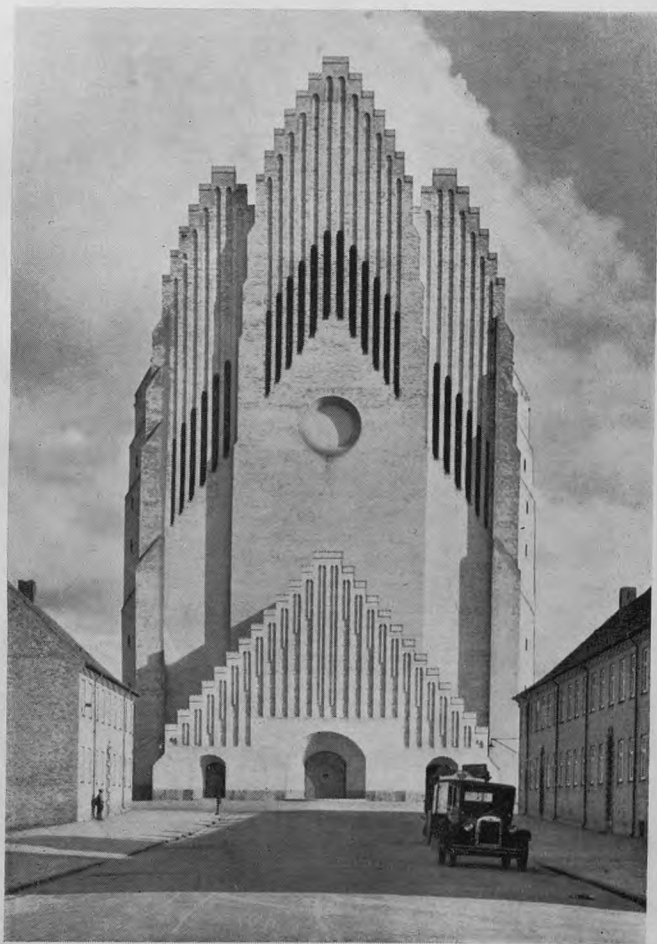
Ma

Ex 1



JACOB MARSTRAND  
GRUNDTVIGS  
MINDEKIRKE

PAA BISPEBJERG



BLADE AF KIRKENS TILBLIVELSESHISTORIE  
UDGIVET TIL INDTÆGT FOR KIRKENS FULDENDELSE

---

G Y L D E N D A L

GRUNDTVIGS MINDEKIRKE

Denne Bog er udarbejdet paa Opfordring af Kirkekomiteen,  
Trykning og Udgivelsen besørget af Gyldendals Forlag uden  
Udgift for Komiteen.

Overskudet ved Salget indgaar til Komiteen som Bidrag til  
Kirkens Fuldendelse.

KØBENHAVNS  
KOMMUNEBIBLIOTEKER  
H U



C. A. Jensen: Portræt af N. F. S. Grundtvig. Ny Carlsberg Glyptothek.



JACOB MARSTRAND

GRUNDTVIGS MINDEKIRKE

PAA BISPEBJERG

BLADE AF  
KIRKENS TILBLIVELSESHISTORIE



---

GYLDENDALSKE BOGHANDEL - NORDISK FORLAG  
KØBENHAVN - MCMXXXII

09.71

Ma 72

g

lx. 25

COPYRIGHT 1932 BY GYLDENDALSKE  
BOGHANDEL NORDISK FORLAG - COPENHAGEN

—  
OPLAG: 2000 EKSEMPLAKER

—  
PRINTED IN DENMARK  
GYLDENDALS FORLAGSTRYKKERI  
KØBENHAVN

## I

## FORHISTORIE

Grundtvigs Mindekirkes Forhistorie er Fortællingen om, hvorledes Ønskerne om at rejse Præsten, Digteren og Folkeopdrageren *Nicolai Frederik Severin Grundtvig* et Mindesmærke, gennem Tvivl og Kamp førte til den store Kirkebygning.

Grundtvig døde 1872, og snart derefter kom Tanken at rejse ham et værdigt Mindesmærke frem. Den landskendte grundtvigske Præst, Otto Møller i Gylling, skrev da til sin Ungdomsven Thomas Skat Rørdam, den Gang Præst i Sønderup og Nordrup, senere Sjællands Biskop:

„Skulde der tænkes paa at sætte ham (Grundtvig) et Minde, og du faar nogen Stemme med deri, saa husk paa, at han intet kærere Minde ønskede sig end „*Højskolen i Sor*“, og mon Folket i det hele nu dog ikke kunde føle sig kaldet til at sætte denne 30-aarige Tanke i Kraft? Det var det kønneste, der kunde gøres, om Rigsdagen tog den Sag i sin Haand. Der stod noget i en Avis om, at hans Venner længe havde tænkt paa at knytte hans Navn og Minde til en Kirke, de vilde opføre i København, det synes mig at være en i alle Henseender uheldig Tanke, som burde forpurres, før den forkogler nogen. Der er Kirker nok derinde, og han vilde ikke stifte nogen „ny Kirke“, men for fuldt Alvor en „ny Skole“, og en saadan trængte vi til efter hans Tanker derom, og *der* kunde maaske blive Anvendelse for Rasmus Nielsen.“

Endnu i 1878 var Tanken om en *Statshøjskole* for hele den ikke studerende Ungdom levende, og Højskoleforstander Jens Nørregaard talte kraftigt for dens Virkeliggørelse paa det store Vennemøde i 1878; men de mange private Højskoler rundt i Landet med Askovs udvidede Højskole som øverste Trin løste de Opgaver, som Grundtvig havde ønsket løst, saa Interessen for den store Skole i Sorø tabte sig.

Men mærkeligt nok blev det Jens Nørregaard, som efter at have overdraget Testrup Højskole i yngre Hænder i 1908, rejste Kravet om at skabe Grundtvig et særligt Mindesmærke i København, idet han havde følt sig saa tiltalt af en af Billedhugger *Rasmus Bøgebjerg* modeleret Grundtvig Statue, der havde været udstillet paa Charlottenborg i 1905, at han fik dannet en Komité med det Formaal at samle Penge ind til derfor at lade Bøgebjergs Statue støbe i Bronze og opstille i Kongens Have, hvad han havde erhvervet Tilladelse til af den Minister, hvem Havens Røgt og Pleje var underlagt, daværende Trafikminister Thomas Larsen.

Som Motiv havde Bøgebjerg valgt følgende Linjer af „Mands Minde“, Grundtvigs historiske Foredrag fra 1838:

„Den lille Fugl paa Issen, der sang for min Skjaldevugge om Kæmpelivets, om det ædle, kraftige og muntre Folkelivs Genfødselse i Norden, og især paa den dejlige Plet af Jord, som os tilmaaltes i Danmarks dejligst Vang og Vænge lukt med Bølgen blaa, *den* lille Fugl er ikke død, og sank den lidt, da var det kun for at sætte sig paa Haanden, Hjertet lidt nærmere.“ —

Og Bøgebjerg fortæller: „Min Mening med Fuglen paa Grundtvigs Haand har været, ikke at symbolisere Grundtvigs Sange og Digtning, men hele hans Gerning, og da har mit samlede Indtryk af denne ligefra min Barndom stedse været, at

Grundtvigs Gerning var denne, han hævede Folkets aandelige Bevidsthed, gav det Glæde og Mod til Livet baade folkeligt og kristeligt. Han fik Sangfuglen i Folket til at synge, han gav det Mod til Flugten opad. Hans Tanker kom som glad Foraarsjubel over Folket. Hvad andet kan symbolisere det end den danske Folkefugl Lærken som stiger op fra hans Haand.“ —

Og saa skabte Bøgebjerg Statuen. Han skriver, at han selv syntes, den var dejlig, og alle, han viste den til, var begejstrede for den. —

Som det ses, fremstillede Bøgebjerg Grundtvig som en Olding i Slaabrok siddende i en Lænestol med Tæppe over Benene, en Bog i den højre Haand og en lille Fugl paa den venstre Haand.

Da Planen om at rejse denne Statue som Mindesmærke for Grundtvig gennem Pressen var bleven kendt, rejste den lærde Skolemand og Kunsthistoriker Rektor *Sigurd Müller* i „*Ugens Tilskuere*“ for 18. August 1911 en voldsom Protest mod denne Karakterisering af Grundtvig. Sigurd Müller var Søn af den landskendte Seminarieforsøger Ludvig Christian Müller (Chr. Bergs Lærer), og han var Grundtvigianeren indenfor den lærde Skole. Som Rektor for Latinskolen i Kolding var han en kraftig Talsmand for det grundtvigske Livs- og Skolesyn. Han vilde have en virkelig Børneskole, ikke en Militærkaserner.

Og Sigurd Müller skrev som følger, noget forkortet: „Man vil rejse Mindesmærke for en af vore største Mænd — den af dem alle, hvis Gerning har sat dybest Spor i nyere dansk Aandsliv. Og hvorledes tages der paa Sagen. Selvfølgelig gaar man ud fra, at Monumentet skal være saa skønt, saa talende, saa storslaaet, som det paa nogen Maade kan skaffes.

Der er to Veje at gaa. Lever der en dansk Billedhugger, der

staar som den absolut overlegne Mester og tillige som den, der frem for nogen anden er i Forstaaelse med Grundtvigs Aand og Betydning, beder man ham paatage sig Arbejdet. I modsat Fald giver man flere, helst hver den, der føler Lyst, Lejlighed til at forsøge sig, man kalder til Prisæskning og lader sagkyndige Folk vælge det af de indkomne Forslag, som regnes for det bedste. Og man samler Penge ind, man gør sit yderste for at Monumentet ogsaa ved sine Dimensioner skal svare til den store Mands Betydning.

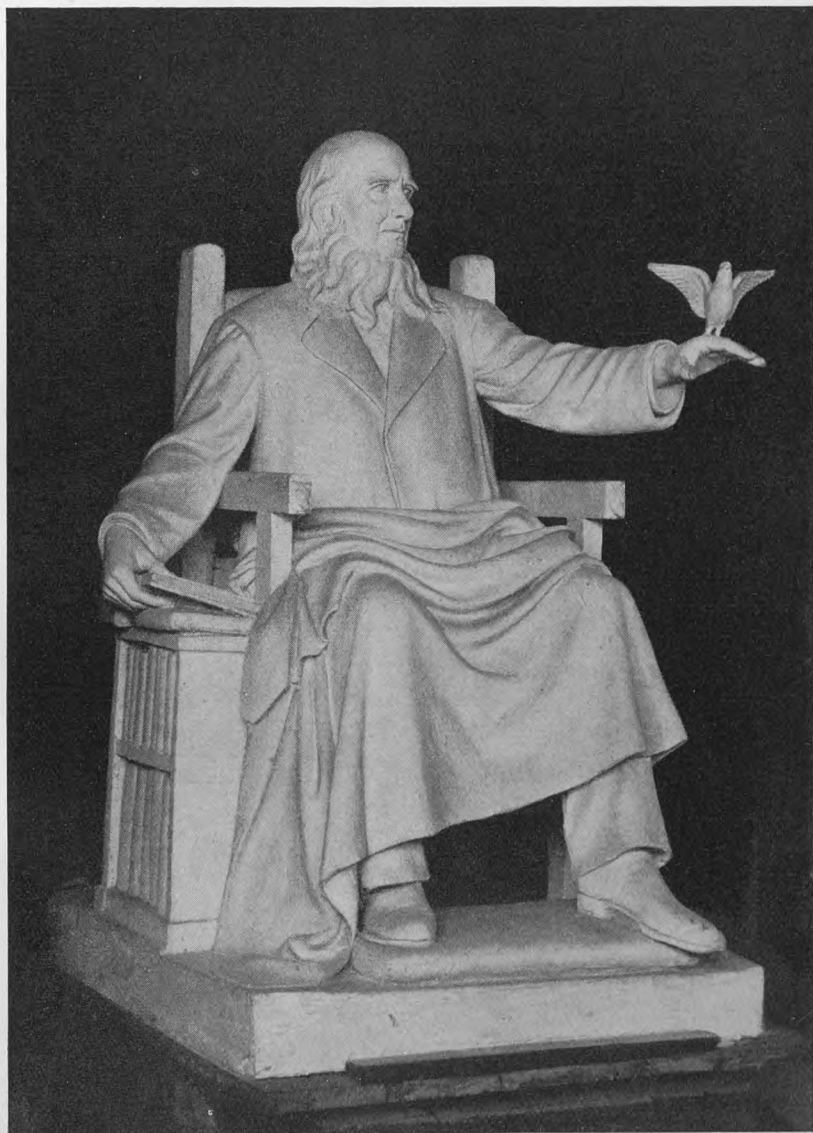
Man sørger for, at Kunstværket kan blive i Ordets fulde Mening et Folkemindesmærke, hvortil enhver Mand og Kvinde, der har Kærlighed til dansk Aandsliv, har givet sit Bidrag. Og man helmer ikke før det Maal, der bør sættes, er naaet.

Selvfølgelig? Nej det er netop saadan, man ikke bærer sig ad. — Man søger ikke at vinde vore største Monumentkunstnere for Sagen. Heller ikke indbyder man til en Konkurrence.

Nej, man gaar den lige Vej til Rasmus Bøgebjerg. Man ser paa hans Grundtvigsstatue, og man finder den rigtig rar — saa yndig, at der, siden den nu foreligger færdig, ikke er Grund til at ulejlige nogen anden Billedhugger . . .

Og man konstituerer sig som Komité med det Formaal at samle Penge til Bøgebjergs Monument, støbt i Bronze i dobbelt Legemsstørrelse og opstillet i Rosenborg Have . . . Sagen er afgjort. (Signeret) Jens Nørregaard, Dr. phil., Kaptajn, Højskolelærer.

Statuen kendes ikke blot fra Charlottenborgudstillingen, men ogsaa fra adskillige ved Dagspressen udbredte Gengivelser. Enhver kan da saaledes afgøre med sig selv, hvorvidt han vil være med i den almindelige Begejstring. Spørgsmaalet er jo ikke



Rasmus Bøgebjerg: Statue af Grundtvig.

i første Række, hvorvidt netop dette Arbejde er Juks, denne Billedhugger en Undermaaler.

Hvad der her skal frem er væsentlig en Protest imod, at man, naar der langt om længe skal betales Afdrag paa vor Gæld til Grundtvig, ikke sætter fuld Kraft paa for at gøre det, saa man kan være det bekendt.

En Protest imod, at man imellem alle Landets Billedhuggere kaarer netop en af de allertarveligste til at udføre Grundtvigsmonumentet — og man gør dette i Begejstring over den Slags Godtkøbssymbolik, som bedst kendes fra tyske Olietryk. —

En Protest dernæst imod, at man ved at bestemme sig for en Statue i dobbelt Legemsstørrelse paa Forhaand slaar fast, at Mindesmærket skal være et ret beskedent Monument, som saa mange andre. — Grundtvigsmindesmærket bør rage anderledes op. Som det skal være Landets herligste og skønneste, bør det ogsaa være det største.“ —

Da Dr. Nørregaard intet Hensyn tog til denne Protest, fremkaldte Sigurd Müller en Række Udtalelser fra Kunstnere, Præster og Højskolefolk, der blev offentliggjorte i „*Ugens Tilskuer*“.

*Joakim Skovgaard* skrev saaledes:

„Bøgebjergs Statue er saa langt fra at være Grundtvig, saa den er ganske vildledende. Den aabner ikke Øjet for, hvad han var, den dysser det. Sørgeligt om den blev rejst som Monument. Der kunde rejses et herligt Grundtvigsmindesmærke, for han var lige til at forme monumental, saa stor og bred, som han sad i sin Stol, vældig. Som han paa andre Omraader var vældig. Det er netop det Bøgebjergs Statue ikke er, om man saa gør den aldrig saa stor.“ —

*Martin Nyrop* skrev: „Hvis Grundtvig overhovedet skal have et synligt Mindesmærke iblandt os udover Bissens Portrætstatue



ved Marmorkirken, saa maa der noget ganske usædvanligt, sælsomt, stort til for at give Udtryk for hans Væsen og Gerning. Er det muligt for en Kunstner gennem Sten eller Bronze at bringe Beskueren et Indtryk, der svarer til den forunderlige, vidtfavnende Indflydelse, som Grundtvig har haft, og som nu har virket gennem Slægtled ogsaa paa Mennesker, der slet ikke aner det, saaledes at i Virkeligheden vistnok alle med eller mod deres Vilje bærer Mærke deraf og har Lod og Del i ham. Det er en Opgave, hvis Løsning det kunde være værd at prøve paa at samle alle de bedste Kræfter om, og derfor er jeg imod, at en Komité slaar sig til Ro med et forefundet færdigt Arbejde, og saaledes spærrer for andre Muligheder.“ —

I samme Retning udtalte Francis Beckett, Emil Hannover, August Saaby og Karl Madsen sig. Fra særlig grundtvigsk Side skrev Pastor P. M. Larsen, Marmorkirken: „Jeg vil betragte det som sørgeligt, om Bøgebjergs Statue skulde rejses som Grundtvigs Monument.“

Højskoleforstander *Alfred Povlsen* skrev: „Den omtalte Statue har jeg set, og jeg mener, at dens Opstilling for enhver Pris maa forhindres.“

Højskoleforstander *Thomas Bredsdorff* skrev: „I denne Tid, da jeg har været tilstede ved mange Efteraarsmøder i Landet, har jeg faaet det bestemte Indtryk, at der intetsteds er mindste Stemning for det humoristiske Monument.“

Og endelig skal af de 14, der udtalte sig mod Statuen, nævnes, hvad Pastor *Carl Köch* skrev: „Jeg betragter Opfordringen til at rejse Bøgebjergs Grundtvigs Statue som højst ubetimelig og selve Statuen som højst uheldig.“

Pressen Landet over optog nu Sagen og der var almindelig Stemning imod Bøgebjergs Statue.

„København“ skriver:

„Sigurd Müller har gjort en god Gerning ved at indsamle og offentliggøre en Mængde Protester mod Billedhugger Bøgebjergs Statue af Grundtvig; han har — foreløbig — forhindret, at velmenende Hænder rejser os et Monument, der ogsaa som Idé vilde være den største Skikkelse i dansk Aandsliv lidet værdigt.“

„Nationaltidende“ skriver:

„Vi skulde nødig gøre alle vore Pladser til Rædselskabinetter med Skamstøtter for gode og fortjente Mænd. Navnlig er der Grund til at bede for Kongens Have. Vi har i Forvejen faret ilde med den dejlige gamle Park. Den taaler ikke meget mere.“

„Politiken“ karakteriserer Statuen saaledes:

„En Kagemand med et langt Skæg, der holder en lille Pipfugl paa den udstrakte venstre Haand, og derved mere henleder Tanken paa l'homme aux oiseaux i Tuilerihaven end paa den danske Højskoles Grundlægger.“

Og saaledes udtaler de fleste Blade baade i Hovedstaden og ude i Landet sig mod den Bøgebjergske Statue.

Og endelig udtalte Professor *Edvard Lehmann*: „Hvis vi skal have en Statue af Grundtvig, saa skal han ikke afbildes som Bedstefar med Pipfugl, saa maa man hellere gøre som Heide, da han opstillede den unge Øhlenschlæger paa Frederiksberg. Grundtvig blev gammel, og han var længe gammel. Men han skal huskes som den stærke Mand, han var, præget af sine Lidelser, sine Drømme og sine Kampe. Hans Monument maa vise os ham, som den Kæmpe, der stred for det friske, umiddelbare og virkelige Liv — imod Tidens forsnævrede Stivhed og Embedsmændenes Formalisme.“ — —

„Københavns Forskønnelsesforening“ tog nu ogsaa fat og rettede en Henvendelse til Trafikministeren, hvor det hedder:

„I Anledning af den Hr. Dr. Nørregaard givne Tilladelse til i Rosenborg Have at lade opstille Bøgebjergs Statue af Grundtvig, tillader Bestyrelsen for Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse sig herved — i Tilslutning til de fra en Kreds af udmærkede Kunstnere og kunstforstandige allerede offentlig fremkomne Udtalelser — at henvende sig til Deres Ekscellence med en ærbødig Anmodning om endnu en Gang at tage denne Sag under Overvejelse.“

Og Ministeren svarede imødekommende.

Gennem *Ritzaus Bureau* offentliggjordes nu følgende Erklæring:

„Overfor den Storm, som har rejst sig imod min Statue af Grundtvig, erklærer jeg herved, at jeg løser Indbyderne fra enhver Forpligtelse i saa Henseende. Det er ikke fordi jeg anerkender Angribernes Ret i deres Fremgangsmaade — de allerfleste af dem har ikke nogensinde set selve Statuen — men fordi jeg ikke ønsker at vække Mishag og Uvilje, hvor jeg tilstræbte samstemmig Glæde. Jeg er fremdeles af den Overbevisning, at naar Statuen blev rejst i Kongens Have, vilde den tiltrods for al Modstand nu, fremkalde en saadan Glæde.

Hermed staar Vejen aaben for Modstanderne til at handle, d. v. s. sætte den Konkurrence om en Grundtvigsstatue i Gang, som de ønsker, og ved deres Optræden har Forpligtelse til.“

Gentofte 14. Oktober 1911.

(Sign.) *R. Bøgebjerg.*

Og Dr. *Nørregaard* svarede en Interviewer:

„Nu har vore Modstandere Ordet. Vi lader Indsamlingen ganske roligt ligge, indtil vi ser, om der kommer en Konkurrence i

Stand. Gør der ikke det, eller giver en Konkurrence et Udbytte, der ikke er bedre end Bøgebjergs Monument, fortsætter vi, som vi har begyndt. Men lykkes det vore Modstandere at skabe Grundtvig en Statue, som vi maa bøje os for, da skal vi med Glæde overlade dem vore Penge.“ —

Den Komité, som Sigurd Müller havde dannet, bestod med ham som Formand af følgende Herrer: Professor, Dr. phil. Vilhelm Andersen, Maleren N. V. Dorph, Grosserer Chr. Holm (Komitéens Kasserer), Professor N. A. Larsen, Arkitekt, Professor Martin Nyrop, Biskop Harald Ostenfeld og Højskoleforstander H. Rosendal, og den 8. Marts 1912 udsendte denne Komité et Opraab, der begyndte saaledes:

#### *Grundtvigs Mindesmærket.*

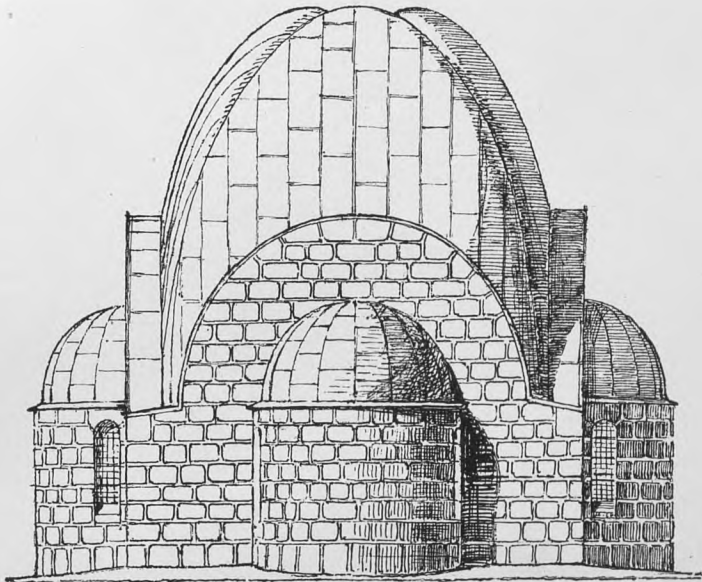
Undertegnede har samlet sig om det Formaal at faa rejst et Mindesmærke for *Grundtvig* saa stort, saa skønt og saa særtegnet, at det kan være ham værdigt.

Hvorvidt dette vil lykkes, maa Tiden vise. Men det er vort Haab, at alle gode danske Mænd og Kvinder, som føler sig i Gæld til Grundtvig, vil betale Afdrag, hver efter sin Evne.

Vi tænker os Grundtvigs Mindesmærke som et Folkemonument — rejst altsaa delvis for smaa Bidrag fra de mange. Forøvrigt kan der ikke allerede nu siges noget bestemt om Planens Genneførelse i det enkelte; kun saa meget maa paa Forhaand være slaaget fast, at Modellen skal tilvejebringes ved en *Konkurrence*, der giver alle danske Kunstnere Lejlighed til at prøve deres Kræfter paa Løsningen af den store og ærefulde Opgave . . . .“

Opraabet, som var underskrevet af 146 danske Mænd og Kvinder, blev offentliggjort i Landets Blade.

Til en saadan Konkurrence indbød Komiteen et halvt Aar

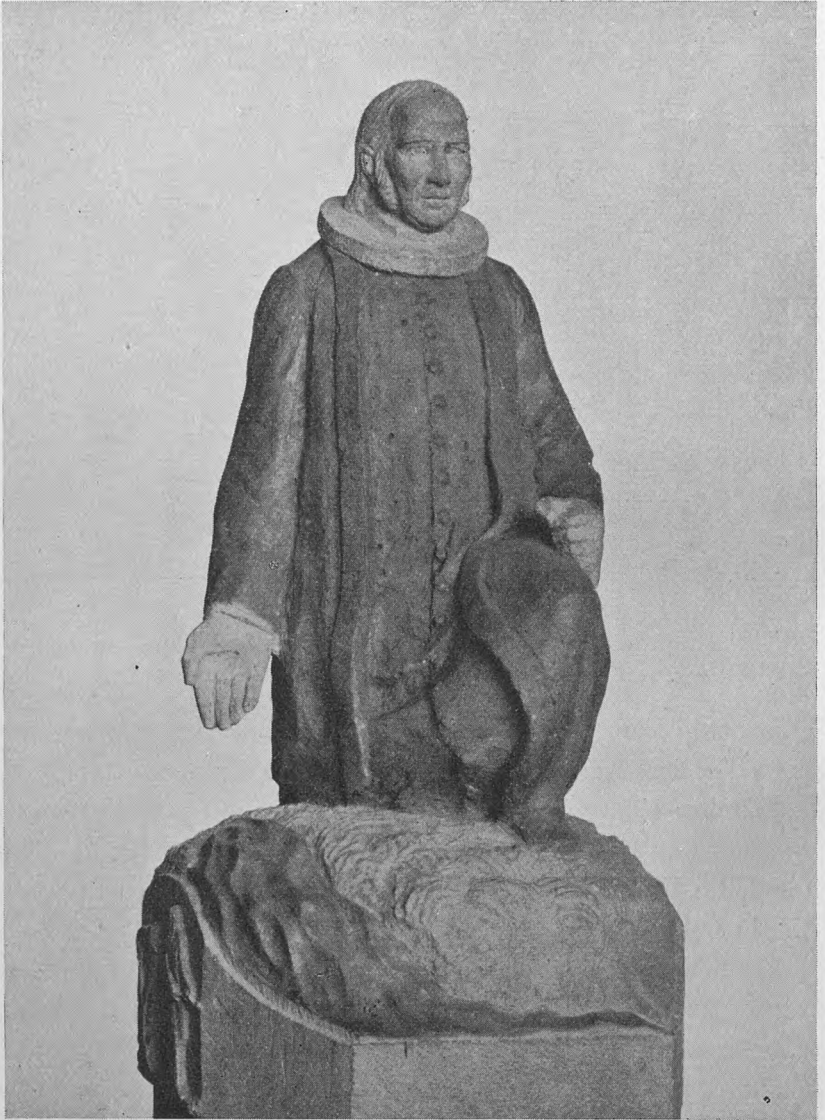


*Grundtvigs Mindehal*

P. V. Jensen Klint: Forslag til Grundtvigs Mindehal paa Bispebjerg Kirkegaard.

senere alle Kunstnere. Den udsatte en Præmie paa 1.000 Kr. og tre eller fire mindre Præmier. Indleveringsfristen blev sat til 1. Oktober 1912, og Kunstnerne blev stillet frit med Hensyn til Plan og Plads for Opstillingen. Komiteen henviste dog til Pladsen foran Vartov, Grundtvig havde her sin Virksomhed fra 1839 til sin Død. —

Til Bedømmelse af de indsendte Arbejder blev følgende Herre valgt: Professorerne Joakim Skovgaard og Aarslev, Arkitekt Clemmensen, Højskolemændene Holger Begtrup, H. Rosendal og C. Bågø, Maleren N. V. Dorph, Pastor S. Konstantin-Hansen og Sigurd Müller, Komiteens Formand.



Niels Skovgaard: Forslag til Grundtvigs Monument.



Rasmus Harboe: „Jacobs Kamp med Engelen“. Forslag til Grundtvigs Monument.

De Konkurrerendes Arbejder blev udstillede paa Charlottenborg, blandt disse skal her nævnes:

En Mindehal med en Statue af Grundtvig, at opstille paa Bispebjerg Kirkegaard, indsendt af Arkitekterne *P. V. Jensen Klint* og *Ivar Bentsen*.

En Statue af Grundtvig af *Niels Skovgaard*, formet med Henblik paa Ordene i en af Grundtvigs Salmer: „Livets Ord af Guddomsrod, Kilden er til Livets Flod“.

Denne Statue er senere erhvervet af Ny Carlsbergfondet og skænket til Vartov Menighed.

Den bliver opstillet i Vartov Grønnegaard.

Som en stor Kirkeklokke med Inskription og allegoriske Figurer paa Fodstykket havde *Axel Ekberg* formet sit Udkast, medens *Johannes Krag* havde indsendt en mægtig Portrætbuste af Grundtvig paa et Fundament prydet med Profeter og Norner. —

Udkast til Statuer havde *Rudolf Tegner* og *Wederkinck-Madsen* indsendt, medens *Rasmus Harboe* havde udarbejdet sit Grundtvigsmonument som en Fremstilling af „Jacobs Kamp med Engelen“, og *Vilhelm Wanscher* sit som en Fremstilling af „de hellige tre Kongers Besøg hos Marie med Jesusbarnet“, som Udtryk for Ordene i Grundtvigs Julesang:

„De ham fandt i Davids Hjem,  
De ham fandt i Bethlehem,  
Uden Spir og Kongetrone,  
Dér kun sad en fattig Kone,  
Vugged Barnet i sit Skød.“

Rasmus Harboes Gruppe vakte betydelig Interesse og vil nu af Ny Carlsbergfondet blive opstillet i Grundtvigs Mindekirke.

De udstillede Arbejder blev stærkt kritiserede i Pressen, og





Vilhelm Wanscher: De hellige tre Kongers Besøg hos Marie med Jesusbarnet.  
Forslag til Grundtvigs Monument.

Bedømmelsesudvalget turde heller ikke anbefale noget af dem til Udførelse, hvorfor Førstepræmien ikke blev uddelt; men der tilstodes Jensen Klint og Ivar Bentsen, Niels Skovgaard, Axel Ekberg og Johannes Krag hver 300 Kroner. —

Den 2. Februar 1913 udsendte Bøgebjergkomiteen imidlertid følgende Opraab:

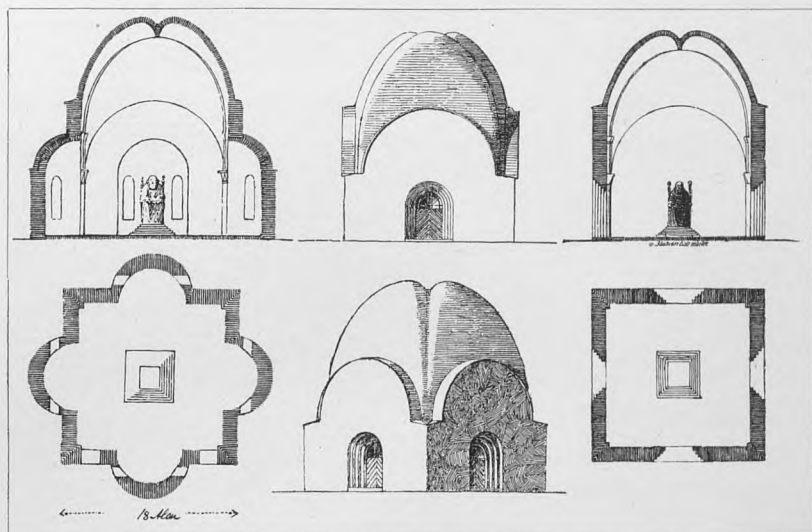
„Venner af Tanken om et anseligt og stort Mindesmærke for N. F. S. Grundtvig opfordrer herved til at yde Bidrag til Rejsning af Billedhugger Bøgebjergs velkendte Grundtvigsstatue.

Især efter, at en stedfunden Konkurrence ikke har givet noget Resultat, hvorom man for Alvor kan samle sig, finder vi undertegnede, at Bøgebjergs Statue egner sig vel til at symbolisere Grundtvig som den store Folkevækker, der ydede sit mægtige Bidrag til det danske Folks Højnelse baade paa det folkelige og kristelige Omraade.

Derfor opfordrer vi til at yde Bidrag til Rejsningen af Statuen paa en passende for Offentligheden tilgængelig Plads, nemlig i Kongens Have nærmest Sølvgadeporten.“

Dr. med. H. P. B. Barfod, Kammerherre C. Beck, Folketingsmand J. C. Christensen, Provst Th. Elmquist, Konferensraad Jacobi, Forfatteren Alfred Ipsen, Kaptajn Rolf Kall, Professor V. Klein, Pastor, Folketingsmand Joh. Laursen, Arkitekt N. O. Münster, Professor Zach. Nielsen, Dr. phil. Jens Nørregaard, Professor Magnus Petersen, Grosserer Joh. Schrøder, Justitsraad Fr. Thomassen. Indsamlingens Kasserer er Grosserer Olaf O. Barfod.

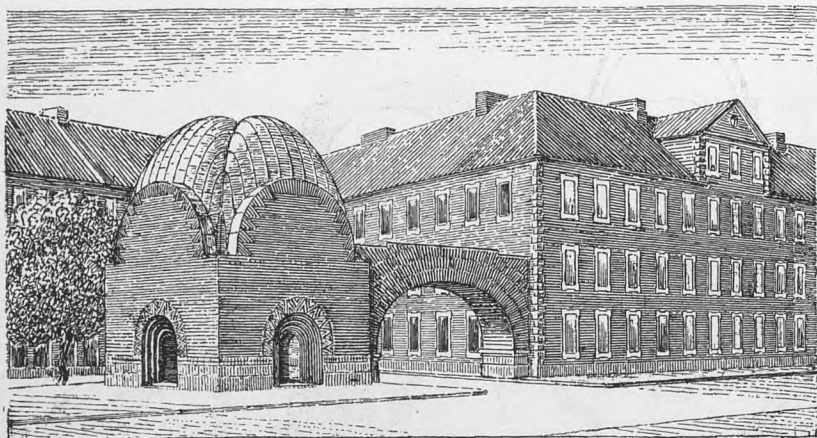
Dr. Nørregaard døde imidlertid allerede 8. April 1913, og dermed gik Kraften af den Bøgebjergske Komité. Efter at Bøgebjergs Statue havde været udstillet i Vartovs Gaard, tilbød Brygger Jacobsen at lade den hugge i Marmor, men da han døde den 14. Januar 1914 faldt Tilbudet bort, og Ny Carlsberg Fondet skænkede de 10.000 Kroner, som havde været baandlagt med dette Formaal for Øje til Sigurd Müllers Komité. Efter Bøge-



P. V. Jensen Klint: To Udkast til Grundtvigs Mindehal.

bjergs Død 1921 har hans Enke skænket den store Gibsmodel til Flensborghus, hvor den er opstillet i Festsalen.

Et af Sigurd Müller-Komiteens Medlemmer Martin Nyrop foreslog i et Møde at opgive Sagen og skænke de allerede indsamlede Penge til Forsvarssagen; men dette vandt ikke Bifald, og Flertallet forberedte en ny Konkurrence; idet man efter de indhøstede Erfaringer var stemt for en mere begrænset Opgave med Hensyn til Form og Sted for et saadant Monument, skaffede Komiteen, inden den indbød til den ny Konkurrence, Magistratens Tilladelse til, om der maatte fremkomme en Løsning af arkitektonisk Art, at opstille den paa Pladsen mellem Raadhuset og Vartov. Og i Indbydelsen til den nye Konkurrence blev det da foreslaaet, uden at binde de konkurrerende, at arbejde med denne Plads som Stedet for Opstillingen af Grundtvigs Monu-



P. V. Jensen Klint: Forslag til Grundtvigs Mindehal. I Tilknytning til Vartov.

ment. Præmierne blev sat til en paa 1.500 Kr. og en paa 600 Kr., og Bedømmelsesudvalget forøgedes med Billedhuggerne Bundgaard og Carl Mortensen og Arkitekt Warming, samt som Suppleant Billedhugger Rasmus Andersen.

*Jensen Klint* havde denne Gang fremsendt to Udkast. Det ene var ganske afpasset efter Komiteens Anvisning, en Mindehal med en Grundtvigsstatue afstemt efter Omgivelserne mellem Vartov og Raadhuset. Det andet var en Plan til et monumentalt Taarn, der i sin Udformning mindede om et Orgel.

*Arkitekt Brandt* og *Billedhugger Jens Lunds* Forslag var formet som en Bro mellem Vartov og Raadhuset, smykket med Billeder af bibelske og folkelige Emner.

Og *Billedhugger Hansen-Jacobsen* havde fremsendt to Skitser til et meget ejendommeligt Monument, hvor Grundtvig fremstilledes som den vidtskuende, siddende paa et mærkeligt Højsæde støttet af otte Kæmper.

Men Bedømmelsesudvalget fandt heller ikke denne Gang noget af de udstillede Arbejder egnet til Udførelse. Flertallet indstillede Hansen-Jacobsen til første Præmie og Jensen Klint til anden. Dette Forslag kunde dog N. V. Dorph ikke tiltræde. Hansen-Jacobsens Arbejde forekom ham i kunstnerisk Henseende ringere end Klints, han foreslog at give Klint første Præmie. Men Flertallets Forslag blev vedtaget.

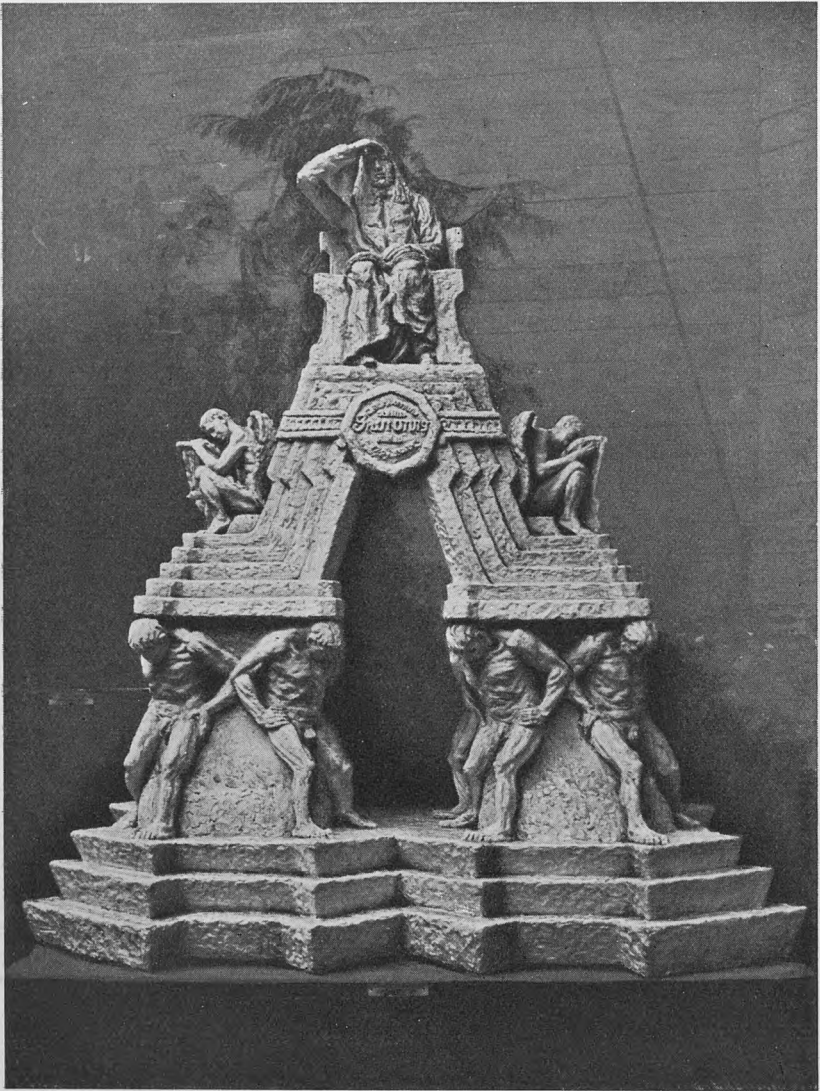
Indenfor Komiteen drøftedes imidlertid stadig det af N. V. Dorph rejste Spørgsmaal, og den 28. Januar 1914 læste man i „Berlingske Tidende“ følgende Udtalelse af Monumentkomiteens Formand, Sigurd Müller:

„Tanken om at bygge en Kirke som Mindesmærke for Grundtvig er ikke alene for nogen Tid siden blevet fremsat i „Højskolebladet“, men den er, hvad forøvrigt alle, som blot nogenlunde har fulgt med Monumentsagens foreløbige Udvikling, vil være paa det rene med, jo netop den, *hvortil Monumentkomiteen sigter med Jensen Klints Planer som Udgangspunkt.*

Af de godkendte og præmierede Tegninger viser den ene en Kirkebygning med monumentalt Taarn, paa den anden ses dette alene.

Det *endelige* Maal for Komiteens Stræben er at faa Kirkebygningen rejst; det *foreløbige* at lade Taarnet opføre som Sindbillede paa Grundtvigs Virksomhed og at lade Klokkesangen derfra minde om hans Gerning.

At man begynder med Taarnet og er forberedt paa, at dette *en Tid* kan komme til at staa alene, uden det planlagte Kirkeskib, har sin Grund i praktiske Hensyn. Den hele Kirkebygning vil stille større Pengekrav end dem, man straks tør gøre Regning paa. Taarnet vil man vel kunne faa samlet Midler til i Løbet af ikke lang Tid. Saa bygger vi da Taarnet i Forvisning



Hansen-Jacobsen: Forslag til Grundtvigs Monument.

om, at alle gode danske Mænd og Kvinder, som føler, at de staar i Gæld til Grundtvig, vil bære hver sin Sten til for at vise deres Taknemlighed, og om, at Almenheden nok skal faa Glæde og Løftelse af at se og høre dets Klokker gaa.

Og staar Taarnet der først, skal Kirkeskibet nok følge efter.“

Der udsendtes derefter følgende Erklæring:

*Grundtvigs Mindesmærket.*

Forretningsudvalget har paa et Møde vedtaget følgende Udtalelse:

„Skønt Bedømmelsesudvalget ikke ubetinget har kunnet indstille noget af de indleverede Udkast til Udførelse, har Forretningsudvalget dog ment i Arkitekt *P. V. Jensen-Klints* Forslag til et „Grundtvigs-Klokketaarn“ at have fundet en saa værdifuld Løsning af den stillede Opgave, at Udvalget enstemmigt har besluttet at arbejde for dette Forslags Virkeliggørelse.“

Forretningsudvalget erkender, at Billedhugger Niels Hansen-Jacobsen i sit Udkast har nedlagt et betydelig kunstnerisk Arbejde, ligesom det erkender Værdien af de Tanker, som Kunstneren har givet plastisk Udtryk, men Udvalget finder paa den anden Side, at den monumentale Form, i hvilken disse Tanker fremtræder, lider af saa væsentlige Mangler, at det ikke kan anbefale dette Forslag til Udførelse.

Tanken at knytte Grundtvigs Navn til Klints ejendommelige Kirketaarn — hvortil sikkert helst skulde føjes den ogsaa af Klint tegnede smukke Kirkebygning — og i hvilken Grundtvig selv mindes ved en Statue eller lignende plastisk Fremstilling, forekommer derimod saa umiddelbart tiltalende og tillige ved sin Storhed Grundtvig værdig, at Forretningsudvalget — uanset de til en saadan Plans Virkeliggørelse meget forøgede pekuniære

Krav — har besluttet at ville forelægge Sagen for en videre Kreds til nærmere Drøftelse.“ —

Da Biskop Ostenfeld og Martin Nyrop havde ønsket at udtræde af Komiteen, blev den forøget med følgende ny Medlemmer:

Højskoleforstander Johan Borup, Pastor Valdemar Brücker, Borgmester Jacob Marstrand, Kunstmaler Viggo Pedersen og Højskoleforstander Alfred Povlsen.

Og til Forretningsudvalget valgtes:

Ivar Bentsen, N. V. Dorph, Chr. Holm, Marstrand og Alfred Povlsen, denne sidste som Formand.

Der blev bevilget Penge til en Model af hele Kirken; men Krigen, som var udbrudt den 1. August 1914, standsede foreløbigt alle Indsamlinger. —

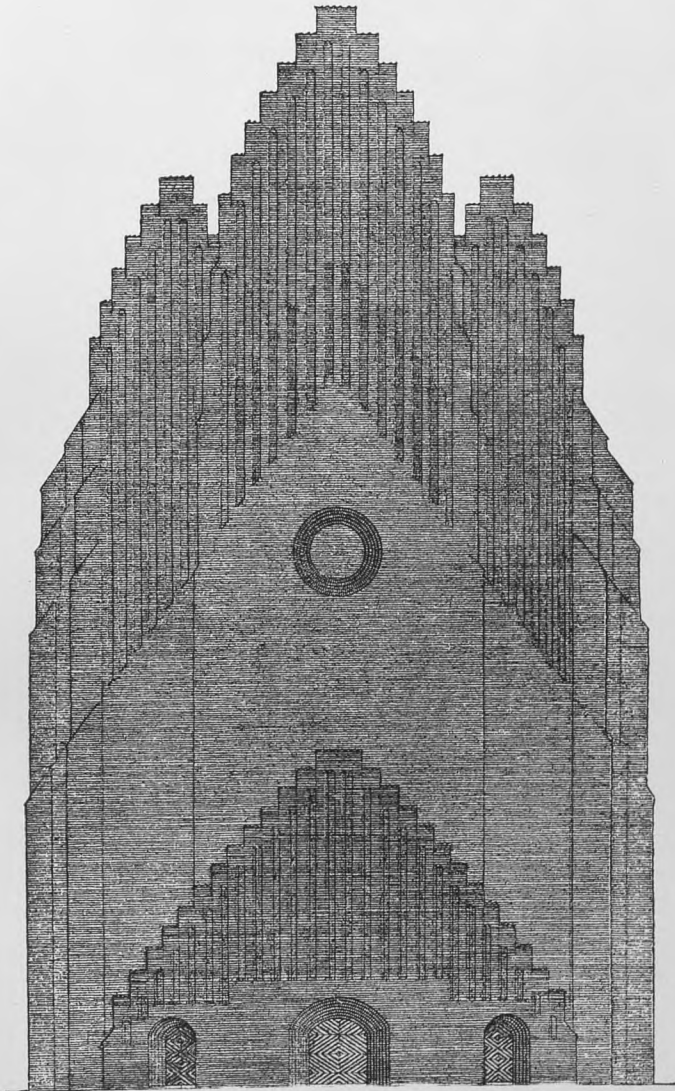
*Klint* har selv givet en Skildring af hvorledes Grudtvigskirken blev til i ham, denne Skildring gengives her noget forkortet:

„Jeg havde i en halv Snes Aar været optaget af at skaffe de ulærde Bygmestre en saadan Uddannelse, at de kunde lære at bygge skønsomt i Fortsættelse af de gamle Traditioner. Jeg skrev derom en Række Artikler i Fagbladet „Arkitekten“, senere samlede i en lille Bog „Bygmesterskolen“.

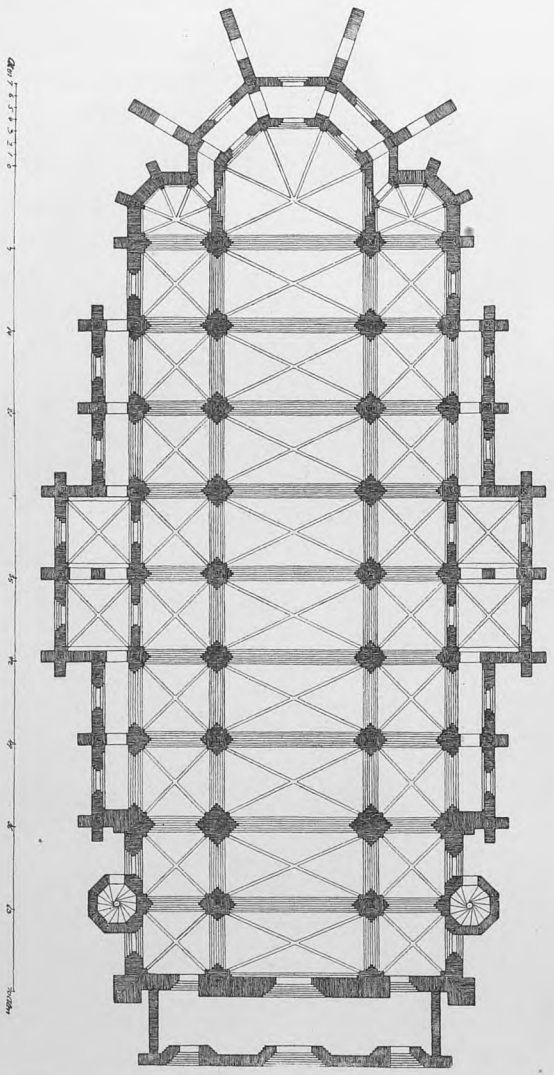
Dette skaffede mig desværre megen Uvilje hos de akademisk uddannede Arkitekter, som ellers havde gjort mig den Ære, efter Bygningen af H. N. Rasmussens Gymnastikhus i 1898, at optage mig i Lauget; men nu blev det galt! Jeg husker endnu saa tydeligt, som var det igaar, hvor Martin Nyrop, hvis Virksomhed jeg dog ellers mente, jeg nærmest laa i Fortsættelse af, bed af mig, da jeg bad ham anbefale mig til en af Kirkefondets Kirker. — „Saa maa De ogsaa opføre Dem ordentlig,“ sagde han uden at blinke. —

Ellers gjorde jeg, som Arkitekter, der vil vinde frem, plejer

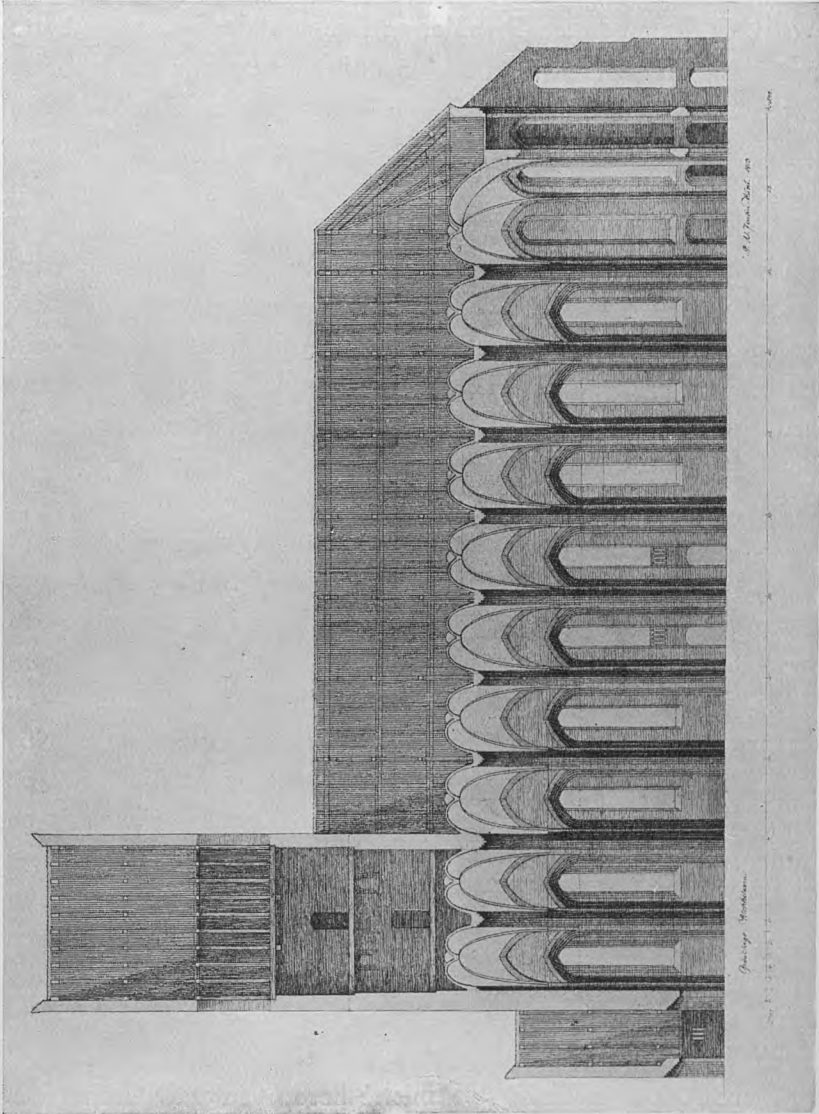




P. V. Jensen-Klint: Grundtvigs Klokketaarn. 1913.



P. V. Jensen-Klint: Plan af Grundtvigs Kirken. 1913.



P. V. Jensen-Klint: Længdesnit af Grundtvigs Kirken, 1913,

at gøre: jeg konkurrerede, som det hedder i Arkitektsproget. Af og til fik jeg en tredje Præmie, og lige saa ofte intet. Jeg hørte jo trods min Medlemsret ikke med i Lauget; min Uddannelse var først polyteknisk Kandidat — Bygningsingeniør, — saa Maler — saa tegnede jeg Møbler og dekorativ Kunst, modelerede og glasserede Krukker og Fade, som jeg havde lært det af Brdr. Skovgaard, Thorvald Bindsbøll og Willumsen.

Resultatet af alle disse Kunster blev, at jeg fandt Ro i Arkitekturen; Borreby og Landsbykirkerne viste mig Vej . . . .

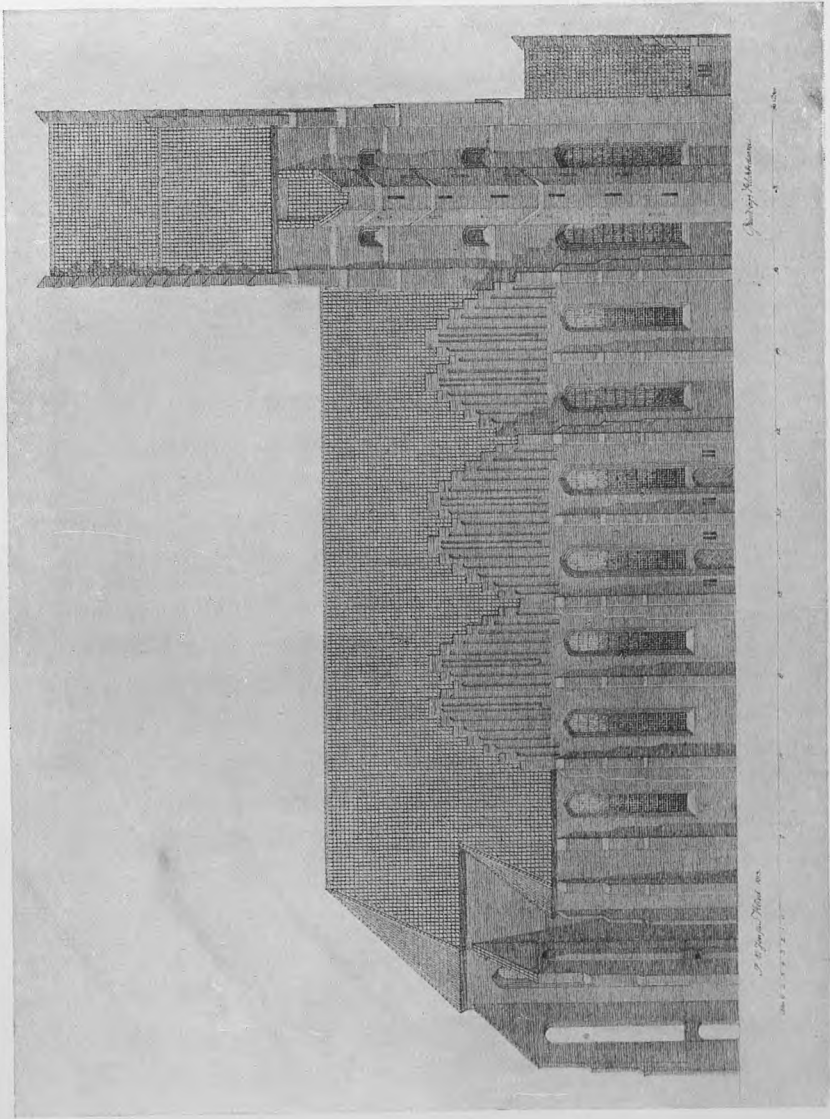
Nu hændte det en Dag, at en Ven og Kollega af mig, Arkitekt Ulrik Plesner kom og bad mig overtage en Kirke til Vodskov ved Nørre Sundby. Det skulde være en Kirke i den gamle Stil, havde Sagfører Olesen sagt, og han var nærmest Manden for det hele.

Dette var med een Gang Opfyldelsen af mit kæreste Ønske.

Kirken i Vodskov skulde efter Antallet af Siddepladser være større end den almindelige Landsby Kirke, og jeg begyndte den med stor Begejstring.

Sagfører Olesen var en meget byggeinteresseret Mand — og jeg mærkede snart, at han egentlig helst selv havde bygget Kirken. Han opfattede sig baade som Bygherre og Arbejdsleder, og en Dag rev han en Kirkegaardsport ned og byggede selv en anden. Jeg var hidtil kommet over mange Vanskeligheder; nu maatte jeg melde Pas, og Kirkebygningen laa stille omtrent et halvt Aar. Ved Ministeriets og en anden Sagførers Hjælp kom vi dog paa ret Køl igen, og i alt væsentligt blev det mit Arbejde. Senere er det Indre bleven „forbedret“ ved nogle højst fordringsfulde Lysekroner.

Flere Aar efter fandt to Ministre herop ved Indvielsen af en Sindssygeanstalt, hvortil Sagfører Olesen havde skænket Grun-



P. V. Jensen-Klint: Nordre Langside af Grundtvigs Kirken. 1913.

den, og det var vistnok i meget væsentlig Grad denne Landsbykirke, der skaffede mig Statens store Bidrag til Grundtvigs Kirke. —

Der skulde bygges en ny Kirke i Aarhus og jeg konkurrerede, og Midsommerdag 1913, paa min 60de Aarsdag, fik jeg et sirligt Brev fra Aarhus. Komiteen havde den Ære og Glæde at meddele mig, at jeg havde faaet tredie Præmie: „Garderobeforholdene var desværre uheldige“.

Jeg kørte en lang Tur paa Cykle for at dulme Smerten. Lidt efter lidt gik det op for mig, at nu maatte jeg nøjes med at lave Papirprojekter og bygge Luftkasteller, og jeg tænkte i en anden gammel Lignelse:

„Nu kan Du lige saa godt slaa et stort Brød op som et lille, da dog ingen af dem naar at blive bagt igennem.“

„Den store Kirke er treskibet, følgelig maa ogsaa dens Taarn være tredelt. Midtertaarnet størst ligeoverfor Hovedskibet, og de to ydre Dele mindre, ligesom Sideskibene.

Vi holdt Sommerkursus for Landbygmestre paa Haandværkerskolen i Hillerød — Ivar Bentsen og jeg. — Inden jeg naaede derud, var det tredelte Taarn paabegyndt paa Papiret. Oprindeligt slet ikke tænkt som Monument for Grundtvig, dertil havde jeg et meget mindre Forslag, et Grundtvigs Kapel, som i de Tider kunde gøres for den lille Sum, der var anslaaet — 50.000 Kroner.

Men efterhaanden fødtes Kirken helt i min Fantasi. Treskibet under *et* Tag som Mariekirken i Helsingør. Sideskibenes og Korets Afslutning og Forbindelse i tre Apsider og under *et* Tag voldte mig mange Vanskeligheder.

Men Enden paa Aarhuskonkurrencen var ikke endda. Alle

Arbejder blev udstillet i København. Arkitekt Brummer, der selv var Konkurrent, skrev, at det var en himmelraabende Uretfærdighed, at Klint ikke havde faaet første Præmie, og det forunderlige skete, at Kirkeministeriet nægtede at godkende Afgørelsen og bad Menighedsraadet tage mig til Arkitekt for den ny Kirke. Ministeriet udskrev en ny Konkurrence, men alt forgæves; de stedlige Dommere erklærede „at ham vilde de paa ingen Maade have“.

Alt var altsaa alligevel endt saa galt som muligt, hvis ikke en ung Arkitekt, Christoffersen fra Odense, var blevet saa begejstret for „*Tveie Aars*“, at han satte igennem, at den blev bygget i Odense Sct. Hans Landsogn — „*Sct. Hans Tveie*“ kaldte jeg den. Siden fik den det kedelige Navn — *Fredens Kirke*.

Men nu Konsekvensen — den store Kirkes gennemførte Tredeling lige fra Taarn til Apsis? Ja, inden Konkurrencen om et Grundtvig-Monument var sluttet, gik det i god Tid op for mig, at en Mand af Grundtvigs Art og Størrelse, af hans Betydning, kunde ikke nøjes med mindre Mindesmærke end en Kirke, Ud-kastet laa der og vi fik travlt.

Ved Bedømmelsen fik Billedhugger Hansen-Jacobsen 1. Præmie og mit mindre Forslag til et Grundtvig Kapel 2den. Kirken laa saa langt udenfor den angivne Sum 50.000 Kroner, at den ogsaa maatte ligge udenfor Bedømmelsen. Men i Komiteen sad Maleren N. V. Dorph, og han helmede ikke, før Bedømmelsesudvalgets Kendelse var omstødt, og det vidunderlige skete, at den store Kirke blev antaget som *Grundtvig Monument*.“ —

Medens Kirkemodellen var udstillet i Raadhushallen i 1916, tog Komiteen Mod til sig og udsendte et nyt Opraab om Støtte til Kirkens Opførelse, det lød som følger:

*Grundtvigs Kirke.*

„Samtidig med at Arkitekt *P. V. Jensen-Klints* Model og Tegninger til *en Mindekirke for Grundtvig* udstilles i Raadhushallen i København, udsender vi undertegnede en Opfordring til Landsmænd af alle Partier og Retninger om at yde Bidrag til denne storladne Kirkebygnings Virkeliggørelse i den Tro, at vort Folk netop nu vil have Villie og Evne til at tage denne Plan op.

I sig selv er Klints Kirke et mærkeligt Vidnesbyrd om dansk Aands Livskraft i vor Tid og vor Kunst. I ædel Simpelhed minder den om Landsbykirken, som alle danske kender og elsker, vort ældste og skønneste Bygværk. Den er i Slægt med selve Grundtvigs Digtning og Salmeværk, thi ogsaa den har øst sin Kraft af Fortids Minder og skænket det gamle nyt Liv ved sand Kunst og i et ægte dansk og kærnefuldt Sprog.

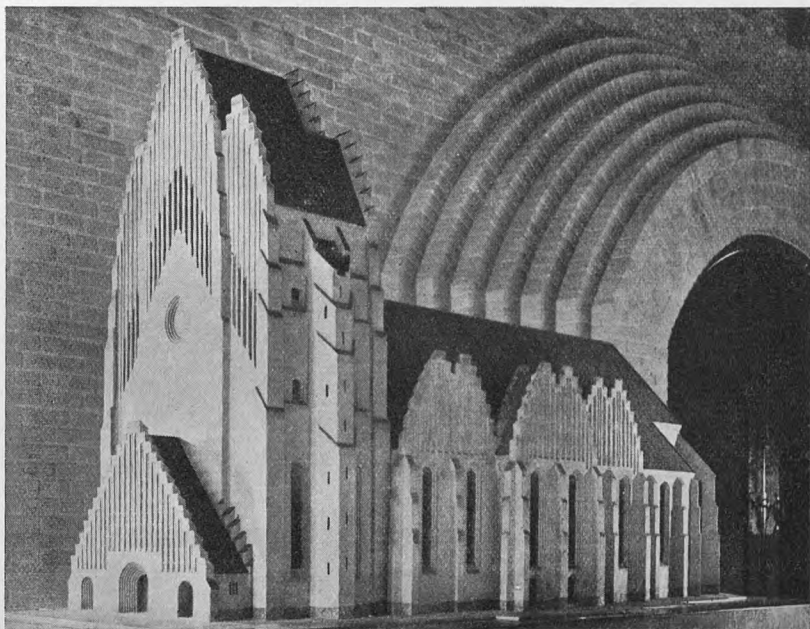
Kunde det lykkes i denne vanskelige og farlige Tid at rejse dette Mindesmærke ved frivillige Bidrag fra alle Sider, vil det staa gennem Tiderne som et talende Vidne om den nationale Enhedsfølelse af vort i Partier og Retninger delte Folk — om vor i Farer øgede fælles Kærlighed til den Danskhed, som Grundtvig har givet det mægtigste Udtryk, og som uden Hensyn til Tidens Bevægelser og Øjeblikkets Kaar er det bærende Grundlag for vor Kultur.

Vor Opfordring har Bud til flere Sider:

Til dem, der ønsker at rejse Grundtvigs kirkelige Gerning dens værdigste Minde, en Kirke i Hovedstaden og helst paa det af Arkitekten udsete Sted, paa Christianshavns Vold, i den Bydel, hvor Grundtvig for et Hundrede Aar siden havde sin første Præstegerning.

Til dem, der af Taknemmelighed for Grundtvigs folkelige





P. V. Jensen-Klint: Model til Grundtvigs Kirken. Opstillet i Kirkens Vaabenhus.

Arbejde kunde ønske til Kirken at knytte et „Forsamlingshus“, en Folkehal til Brug ved store Lejligheder. Her vil den Krypt, som naturlig dannes under Kirken, naar den bygges paa den gamle Vold, gøre Fyldest.

Til dem endelig, der uden Hensyn til Bygningens kirkelige og folkelige Formaal i dette Værk ser et kosteligt Stykke dansk Arkitektur, som det vilde være en Berigelse for Byen at faa virkeliggjort, samtidig med at der blev skabt en værdig Baggrund i eller udenfor Kirken for den Statue af Grundtvig efter Niels Skovgaards Udkast, som mange ønsker.

Vor Opfordring har Bud til alle, som i en Ufredstid har Trang til at bygge et Fredens Værk til Minde om en dansk Aan-

dens Kæmpe, i hvis Skygge vi lever, og hvis Gerning vi ærer os selv ved at mindes.

*Det er vort Ønske, naar Kirkehuset er rejst, at Regering og Rigsdag vil endelig fastsætte og fremtidigt varetage dets Brug.“*

Efter at Firmaet Jacob Holm og Sønner havde skænket 10.000 Kr., rejstes for Alvor Spørgsmaalet om, hvorvidt Kirken burde opføres.

I et Møde den 13. Februar vedtoges det, at Komiteen skulde gaa til Kirkeministeriet Torsdagen den 14de og først forelægge Sagen for Departementschef Damkier. Dorph vilde skrive et Andragende til Ministeriet, som kunde forelægges i det næste Komitémøde den 16. Februar.

Den 14. havde man derpaa en Samtale med Kirkeminister Th. Povlsen, der udtalte, at han saa med Sympati paa Sagen og gerne ønskede Kirken rejst her i Hovedstaden. Ministeren vilde forhandle med sine Kolleger og med de forskellige Partier i Rigsdagen og mente at ville foreslaa, at Staten ydede Halvdelen af den Million, som Kirkens Opførelse vilde koste efter Arkitektens Overslag.

Herefter vedtoges Formen for Andragendet til Ministeriet, og det blev underskrevet af Bentsen, Dorph, Holm og Marstrand.

I et Møde den 23. Februar vedtoges, at Klint og Holm skulde undersøge de forskellige Pladser, der var bragt i Forslag til Kirken, efter at Klint havde opgivet sin oprindelige Plan om at anbringe Kirken paa Bastionen ved Langebro.

Statens Bidrag til Grundtvigskirken blev bevilget den 20. Marts 1918.

I et Møde den 25. Marts drøftedes Pladsspørgsmaalet indgaaende, Klint gjorde rede for sit Syn paa Forholdene efter at

han sammen med en Kreds af yngre Kunstnere havde undersøgt de forskellige Pladser, som var bragt i Forslag, og foreslog nu Bispebjerg som det Sted, hvor han helst vilde bygge Kirken.

Under al denne Tvivl og Forhandling kom det som en Hjælp, at Ministeriet foreslog at lade en Kommission søge at fastslaa Kirkens Brug og udpege den bedste Plads i en Indstilling til Komiteen. Efter at det havde forhandlet med Departementschef *Damkier* om en saadan Kommissions S sammensætning, blev Kommissionen dannet, saaledes at *Ministeriet* valgte 5 Medlemmer, nemlig: Kgl. Bygningsinspektør, Arkitekt Martin Borch, Departementschef i Kirkeministeriet Oscar Damkier, Formand, Højskoleforstander Alfred Povlsen, Ryslinge, Sognepræst ved Andreaskirken I. Steen, Sognepræst ved Frederikskirken Provst Chr. Winther.

*Københavns Kommunalbestyrelse* valgte: Borgmestrene J. Jensen og H. C. V. Møller.

*Komiteen for Kirkens Opførelse* valgte: Arkitekt Ivar Bentzen, Holbæk, Kunstmaler N. V. Dorph, Grosserer Christian Holm, Valgmenighedspræst Carl Koch, Ubberup, Borgmester Jacob Marstrand.

I Juli 1918 afgav det ministerielle-Udvalg sin Betænkning og udtalte deri:

„Efter nogle Møder, hvori ogsaa Arkitekt Klint deltog, skal vi udtale:

Idet Udvalgets Medlemmer, med Undtagelse af en enkelt (M. Borch), i første Linie i Grundtvigskirken ser det Mindesmærke for Grundtvig, rejst ham af det hele Land, som Kunstneren og Komiteen har tænkt sig, at den skulde være, lægger vi Hovedvægten paa, at der bliver saa let Adgang som muligt for Præster fra hele Landet til der at afholde Gudstjenester og for

Præster og Lægfolk til at samles i Kirken til større kirkelige Møder for hele Landet, medens Kirkens Krypt navnlig stilles til Raadighed for Arbejdet i Folkeoplysningens Tjeneste, men iøvrigt uden Forbehold om, at disse Gudstjenester eller disse Møder skal have en særlig grundtvigsk Karakter, endsige udelukkende forbeholdes den grundtvigske Retning. Udvalget — med Undtagelse af J. Jensen — finder dog Anledning til at udtale, at vi vilde finde det stemmende med Grundtvigs Aand, om der ved Siden deraf om Kirken kunde samle sig en bestemt Menighed; og da en fri Menighed eller Valgmenighed næppe paa Forhaand kunde tænkes at finde denne Kirke egnet til sit Brug, vil vi anbefale, at der til Kirken henlægges et — dog helst ikke for stort — Sogn, for hvis regelmæssige Gudstjenester og Handlinger Kirken stilles til Raadighed . . .

Kirkens Krypt bør foruden til kirkelige Møder kunne anvendes til Møder i Folkeoplysningens Tjeneste, dog ikke Møder af politisk eller faglig Art. Hvad Kirkens Beliggenhed angaar, da har vi særlig haft vor Opmærksomhed henledt paa, at den bør passe til den særlige Betydning Kirken paa Grund af sin Størrelse, sit Navn og sin Tilblivelse bør have, saaledes at Kirkens monumentale Karakter kan komme til sin Ret paa det paagældende Sted.

Som Steder, paa hvilke Kirken mulig kunde lægges har Udvalget drøftet: Kalvebod Bastion, Elefant Bastionen, en Plads ved Østbanegaarden (lige overfor Søndre Frihavnsvej), ved Grønttorvet, ved St. Jørgens Sø, (lige overfor Søpavillonen), paa det gamle Banegaardsterræn, samt paa Bispebjerg eller Bellahøj.

Efter at have gennemgaaet, hvad der kunde tale for og imod disse forskellige Steder, udtaler Udvalget: Hvad dernæst Bispebjerg angaar, har Udvalget ment at burde anbefale, at den fore-

slaaede Plads paa Bispebjerg søges erhvervet til Opførelsen af Grundtvigs Mindekirke . . .

Hvad angaar Planerne til Bygningen skal vi bemærke, at disse endnu fra Arkitektens Side kun foreligger i en saa foreløbig og skitse-mæssig Udførelse, at der ikke kan være Tale om nogen endelig Bedømmelse. Nødvendigheden fremhæves af, at Orgel, elektrisk Lys og Varmeindlæg straks medtages blandt Udgifterne.

Og idet vi har berørt Udgifterne ved Kirkens Opførelse, kan vi ikke undlade at udtale, at disse efter vor Overbevisning umuligt vil kunne holdes indenfor det oprindelig nævnte Beløb af ca. 1 Million Kroner, men snarere vil blive det dobbelte eller tredobbelte.\*) Selv om man nu tør haabe, at Offervilligheden overfor en Opgave som denne vil være stor, saa maa man dog være forberedt paa, at Indsamlingen af det hele nødvendige Beløb vil tage Tid. Vi vilde imidlertid anse det for at være i høj Grad beklageligt, om hele Foretagendets Iværtsættelse skulde udsættes herefter, ligesom vi ogsaa maa antage, at Iværksættelsen af hele Planen i høj Grad fremmes ved, at der saa snart som muligt tages fat paa i alt Fald en Del af den. I saa Henseende skal vi tillade os at foreslaa, at der snarest muligt gaas i Gang med Opførelsen af det prægtige Klokketaarn og om muligt med Anbringelsen af et Klokkespil i dette, hvorfra Melodier til de bekendteste Grundtvigske Salmer kan lyde.“

København i Juli 1918.

Udvalgets Navne.

Samme Aar den 1. Oktober indsendte Komiteen et Andragende til Magistraten, hvori den anmodede om Kommunens Støtte

\*) Det maa bemærkes, at Klints Projekt blev omtegnet og forbedret flere Gange, inden dets Forelæggelse for ovennævnte Komite, hvorfor de oprindelige Overslag over Kostprisen ikke længere passede.

til at rejse N. F. S. Grundtvig et Mindesmærke i Form af en Kirkebygning efter Arkitekt Klints Udkast paa Bispebjerg. Magistraten besluttede at yde sin Støtte til Sagens Gennemførelse ved uden Vederlag at overdrage Komitéen den ønskede Grund paa Bispebjerg til Opførelse af Kirkebygningen, idet Magistraten i Forbindelse hermed tiltraadte den foreløbige Plan til det omliggende Kvarters Bebyggelse og Gadeanlæg (udarbejdet af Arkitekt Charles I. Schou). For Grundens Overdragelse var det en Forudsætning, at Bygningens Opførelse paabegyndtes inden 1. November 1920, samt at der hverken nu eller senere paaførtes Kommunen nogen Udgift ved Kirkens Opførelse eller dens Drift.

Borgmester Jensen forelagde Sagen for Borgerrepræsentationen i et Møde den 31. Oktober i en længere Tale, der sluttede saaledes:

„Naar der har været Ønske om at hædre Grundtvigs Minde paa den foreslaaede Maade og Staten har givet sin Tilslutning ved at yde et saa betydeligt Bidrag som en halv Million Kroner til et Mindesmærke over en enkelt Mand til Trods for Pengenes for Tiden ringere Værdi maa siges at være, havde Magistraten efter den til Københavns Kommune fremkomne Anmodning ikke ment, at Kommunen burde stille sig modvilligt, men at den burde overlade vederlagsfrit den nødvendige Grund til Anbringelse af Kirken her i vor By, hvilket altsaa vil betyde Afgivelse af et Par Tønder Land. Magistraten har ment, at man efter Omstændighederne burde imødekomme det nedsatte Udvalgs Ønske om, at Kirken anbringes paa dette Sted.“ — (Borgmesteren havde jo været Medlem af det ministerielle Udvalg) og Borgmesteren anbefalede hermed Magistratens Indstilling.

Fr. Olsen vilde ikke stemme for Sagen, da han ønskede en

mere central Beliggenhed for Kirken, og hertil sluttede sig ogsaa Fru Welding og Frk. Blom, — medens Stauning (den senere Statsminister) og Redaktør Koppel anbefalede at følge Magistraten.

Paa Forslag af Fr. Olsen blev Sagen henvist til et Udvalg paa 7 Medlemmer, der afgav en Betænkning, der blev behandlet i Borgerrepræsentationen den 19. December samme Aar.

Udvalget havde delt sig i et Flertal: Arnskov, Fru Brockmann, Hedebol og Schrøder, der tiltraadte og anbefalede Magistratens Forslag, medens Mindretallet: Fru Welding og Fr. Olsen ønskede en anden Plads til Kirken.

Som Ordfører forsvarede Hr. Hedebol Flertallets Indstilling, der vedtoges uden Afstemning. —

I Begyndelsen af Januar 1919 modtog Komitéen Magistratens Skrivelse med Meddelelse om den store Gave, og Arbejdet med Opførelsen kunde saaledes begynde, men man havde ikke Penge nok, og den Uvilje mod Pladsen paa Bispebjerg, som havde givet sig Udtryk i Mindretallets Betænkning, deltes af mange; selv indenfor Komitéen var Pastor Brücker og Kassereren Chr. Holm imod Bispebjerg, og efter at Alfred Povlsen paa Grund af sin Virksomhed i Ryslinge havde opgivet at lede Arbejdsudvalget og Sigurd Müller var død 1918, var Chr. Holm bleven den virkelige Leder, der samlede Medlemmerne paa sit Kontor Strandgade 4, hvor Kirkemodellen var opstillet i Gaarden.

Det blev derfor modtaget med Interesse, da Helge Rode i et Møde foreslog at bygge Kirken paa Dybbøl. —

Verdenskrigen var endt i Oktober 1918. Tyskland havde tabt, og Sejrherrerne var i Gang med at fælde Dom over de overvundne. Sønderjylland skulde tilbage til Danmark efter en Folkeafstemning, som skulde fastslaa Befolkningens Ønske om at

blive Danske. *H. P. Hanssen*, de Danskes udmærkede Leder under Fremmedherredømmet, blev Minister i Zahles Ministerium, og alle Sind var optagne af den mærkelige Tilskikkelse, og det følte derfor i første Øjeblik som en lykkelig Tanke at rejse *Grundtvigs Mindekirke* i det genvundne Land.

I en anden Kreds havde man begyndt at samle Penge til en „*Genforeningskirke*“, som skulde bygges i Sønderjylland, og Grundtvigs Kirkens Komité søgte da en Forhandling med Indbyderne om et muligt Samarbejde. Men da Professor *I. C. Jacobsen* i et Møde stillede den besynderlige Betingelse for videre Forhandlinger, at Grundtvigskomiteen skulde opgive at kalde Kirken med Grundtvigs Navn, maatte al videre Forhandling straks opgives.

Genforeningskirken blev aldrig bygget, men de indsamlede Penge blev brugt til derfor at støbe Klokker til sønderjydske Kirker, der under Krigen havde maattet afgive deres Klokker til deraf at lave Mordvaaben. —

Minister *H. P. Hanssen* og Kirkeminister *Th. Povlsen* syntes godt om Planen at bygge Grundtvigs Mindekirke paa Dybbøl, og *H. P. Hanssen* ledede en Rejse, som et Udvalg af Komiteen i Følge med Arkitekten foretog i Sønderjylland og paa Dybbøl for at undersøge Stemningen. Men der kunde intet afgørende foretages før Afstemningen og Indlemmelsen havde fundet Sted. Og imidlertid voksede Modstanden frem.

Hele 1919 forløb og Modstandernes Tal øgedes, selv indenfor Komiteen kom Modstanden kraftigt til Orde. Saaledes erklærede Højskoleforstander *Thomas Bredsdorff*, at han vilde udtræde af Komiteen, hvis den besluttede at bygge Grundtvigs Mindekirke paa Dybbøl.

Da saa Ministeriet Zahle blev styrtet og dermed baade *H. P.*



Hanssen og Th. Povlsen blev afløst af andre, maatte Dybbøl opgives.

Efter af Magistraten at have faaet den Frist, som var sat for Opførelsen af Kirken paa Bispebjerg forlænget til 1. November 1922 kunde Komiteen den 31. Oktober 1920 beslutte at paa-begynde Opførelsen af Taarnet til Grundtvigs Mindekirke det følgende Foraar paa Bispebjerg. Om denne Plads skrev Klint:

### BISPEBJERG

„Der var en lang Vej, inden Grundtvigs Kirke standsede paa Bispebjerg og fandt sig til Rette der, oprindeligt efter et Forslag udgaaet fra Kjøbenhavns Stadsingeniør, senere ændret i Samarbejde med Kirkens Arkitekt. Grunden blev skænket af Kjøbenhavns Kommune 3820 m<sup>2</sup> = 9700 Kvadratalen, og Kirkens Fod staar nu 50 Alen over Øresund.

Den danske Landsbykirke, som er Moder til Grundtvigs Mindekirke, har sin naturlige Plads paa en Høj, hvorfra man ser vidt ud. Saadan er Pladsen paa Bispebjerg, langt ind i Skaane og over det meste af Nordsjælland vil den syne, den vil raabe til Domkirkerne i Lund og Roskilde, og istedetfor kunstigt at indflikke Kirken i en gammel Bydel med høje Huse eller en Vold-bastion, hvor der ingen naturlige Krav er til en Kirke, former den ny Bebyggelse sig naturligt ved Kirkens Fod, kan afstemmes efter denne, og Kirkens Bygmester kan, som det er Mening, gøre sin Indflydelse gældende i det hele Anlæg. Uden om dette, ned mod Hospitalet i Øst og mod Søborg i Nord, voxer et Villakvarter frem, og den hele By paa Bjerget bliver da saa stor, at den naturligt vil kræve en Kirke, selv om Grundtvigs Kirke langt overstiger dens Krav, og har Bud langt længere ud.

Men det, der er det væsentlige, bliver, at Grundtvigs Mindekirke endelig har fundet sin monumentale Plads paa det højeste Sted efter gammel Skik med Taarn i Vest, Koret i Øst, og er med til selv at forme sine Omgivelser, sin By, ligesom Kirker og Klostre var det i gamle Dage, Højskoler i Nutiden.

En Mand, der forstaar sig paa den Slags Ting, sagde: „Om en Menneskealder vil alle tro, at hele Bispebjerg er kaldt efter Grundtvig.“

Men ellers hører Bispebjerg til det Jordegods, Kong Valdemar skænkede Biskop Absalon, og dermed Roskilde Bispestol, hvorfra det atter ved Reformationen overgik til Kronen og senere til Kongens Kjøbenhavn.

Hvorfor nu netop Bispenavnet er blevet fæstet til Bjerget fremfor til andre Dele af det store Gods, var det vel værd at faa oplyst; men i hvert Fald bliver Mindet om de tvende Stormænd, begge baade Kirkens og Folkets Mænd, nogle vil kalde dem vore to største, knyttet til Bispebjerg. Grundtvig regnede sig jo selv ligesom sin store Forgænger til Hvidernes Æt.

Paa denne Bakke vil Kirken komme til at beherske sine Omgivelser, og disse vil kun tjene til at fremhæve Monumentet, saadan som det smaa og daglige fremhæver det store og usædvanlige. Lykkes det hele Anlæg, vil der fremkomme en monumental og arkitektonisk Helhed som intet andet Sted i Landet, og som man vel tør vove at ofre andre Hensyn paa, selv om disse kunde have deres Berettigelse.“

## II

### VIRKELIGGØRELSE

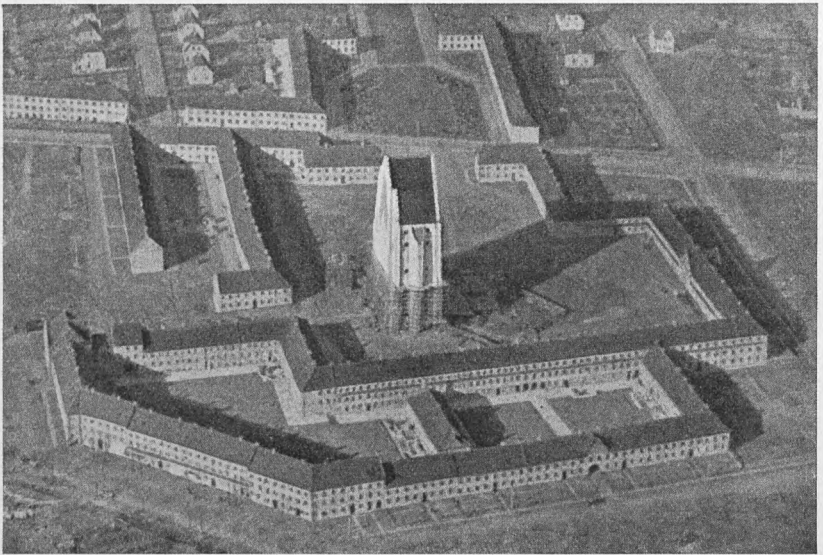
Verdenskrigen var endt. Komiteen ønskede at paabegynde Opførelsen af Grundtvigskirkens Taarn paa Bispebjerg snarest muligt.

Men før man turde tage fat, maatte man sikre sig, at den ny Kirkeminister I. C. Christensen, som havde været blandt dem, der virkede for Billedhugger Bøgebjergs Grundtvigs Statue, vilde stille sig velvillig overfor Kirkebygningen.

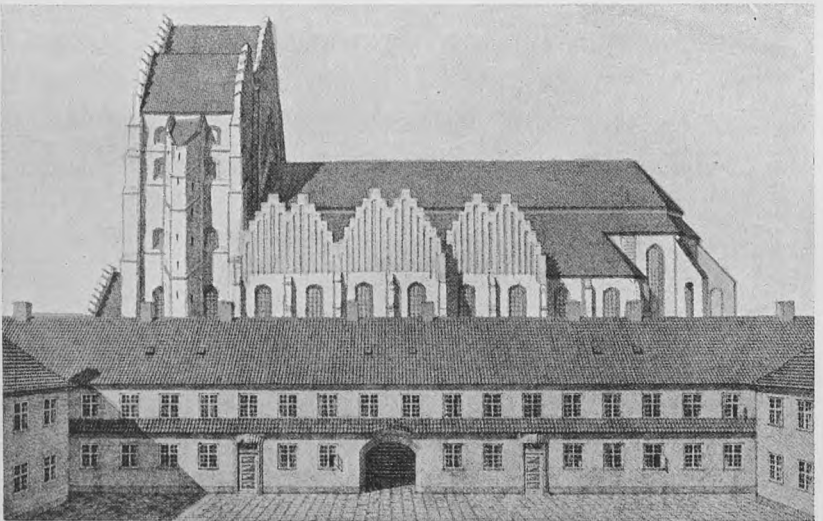
Under en personlig Henvendelse udtalte I. C. Christensen, at han følte sig bundet ved sin Forgængers og Rigsdagens Stilling til Sagen; men han vilde kræve, at der før Statens Bidrag kom til Udbetaling, ad privat Vej var indsamlet et saa stort Beløb, at Taarnets Opførelse var sikret, naar Statens 500.000 Kroner blev ydet.

Trods denne Reservation tog Komiteen fat. Arbejdet blev sat i Gang, og Grundstensnedlæggelsen fastsat til Grundtvigs Fødselsdag den 8. September 1921. —

Imidlertid havde Magistraten, som tidligere omtalt, allerede taget Spørgsmaalet om Kirkens Omgivelser under Behandling og overdraget Kirkens Arkitekt at planlægge en Bebyggelse om Kirken, der stemte sammen med den i Stil og Farve.



Flyverbillede optaget 1926.



P. V. Jensen-Klint: Tegning af Grundtvigs Kirken set fra Syd, bagved den omgivende Bebyggelse.



Taarnet set fra Syd bag ved „Byporten“.



Taarnet set fra Sydost.

Skønt mange mente, at Kirken burde ligge frit paa Højden kun omgivet af en lav Mur, saa godkendte Magistraten Klints Plan: „En Krans af to og tre Etages Bygninger tæt omkring Kirken.“ Arkitekten hævdede, at dette var i Overensstemmelse med Forholdene ved de store Kathedraaler i Udlandet, og at det tvang Beskuerens Blik opad, naar han vilde følge Taarnets Linjer, og det var godt.

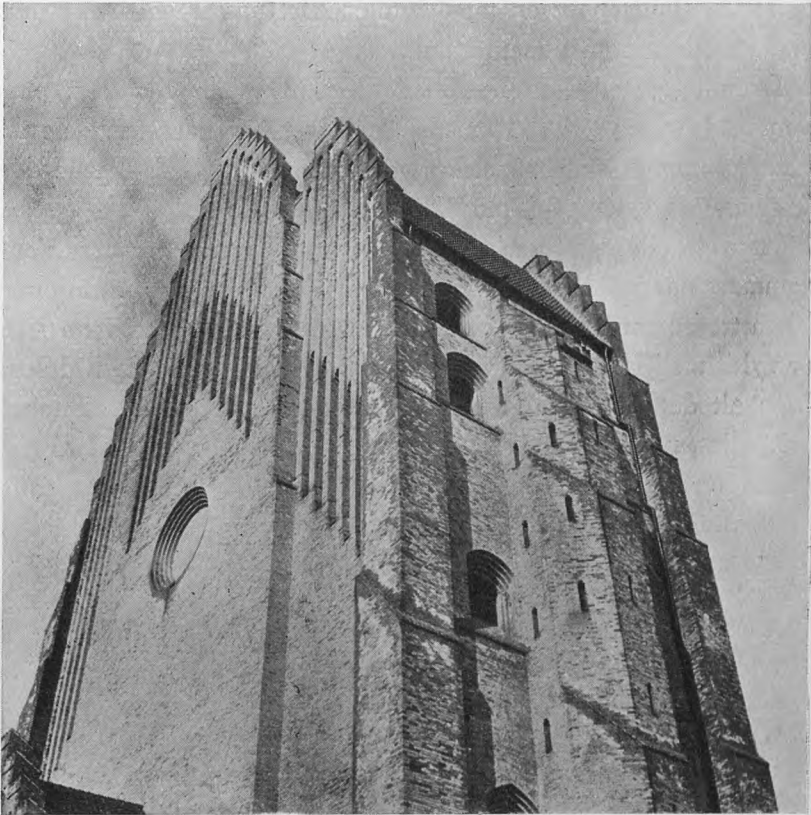
Allerede i August 1921 kunde daværende Borgmester Jensen nedlægge Grundstenen til dette store Bygværk, der efter Planen skulde skaffe Husrum til halvfjerdehundrede Familier og koste omkring 5 Millioner Kroner. Den største Del blev udført under Ledelse af Arkitekterne *Charles I. Schou* og *Georg Gøssel*, af et Konsortium med Landsretssagfører *Mogens Müllertz* som juridisk Raadgiver og fhv. Borgmester *Marstrand* som Formand. En mindre Del er fuldført ved Kommunens Foranstaltning. —

*Den 8. September 1921* kaldte Lurblæsere til Fest paa den flagsmykkede Byggeplads. Og efter at Forsamlingen havde sunget: „Den signede Dag med Fryd vi se af Havet til os opkomme,“ talte Pastor *Carl Koch* saaledes:

„Den Bygning, som vi i Dag lægger Grundstenen til, skal være et Mindesmærke.

Det skal være et Mindesmærke over en Mand, som døde for snart et halvt Aarhundrede siden, og som altsaa hører de svundne Tider til.

Dog er det ikke et Mindesmærke over en, som kun er et fjernt



„Bebyggelsen tæt omkring Kirken tvinger Beskuerens Blik opad, naar han vil følge Taarnets Linier“.

Minde, men over en Mand, hvis Livs Følger vi endnu stadig mærker som Uro og Kraft, som Virksomhed og Varme. Navnet Grundtvig betyder for os ikke alene Fortid, men ogsaa Nutid.

Ja, det skal ikke alene være et Mindesmærke til Beskuelse. Det er bestemt til levende Brug, det skal være Ramme om et Menighedsliv. Det skal være en Kirke.

Nu bygges her først et Taarn. Det skal staa fast paa Jorden,

4\*

og saa skal det pege op mod Himlen. Det passer godt. For der er noget deri, som ligner Grundtvig.

Grundtvig stod fast paa denne Jord. Og han gik frem paa den med faste Skridt. Han elskede Livet her paa denne Jord. Men i samme Grad han elskede det, i samme Grad pegede det for ham mod det høje, mod Himlen, mod Gud.

Han elskede den danske Natur, især den varme, frodige For-sommer, naar Solen straalere i al sin Glans, naar Pinseliljerne blomstrer, naar Bækken risler i Engene, og naar den lune Nat er fyldt med Nattergalens Slag fra Kvæld, indtil Stjernen daler. Men alt dette blev for ham Mindelse om og Udtryk for noget aandeligt, noget højere. Derfor synger han ikke alene „I al sin Glans nu straalere Solen“, men har føjet til: „Livslyset over Naadestolen“.

Og naar han siger:

„I Sommernattens korte Svale  
slaar højt Fredsskovens Nattergale,  
saa alt, hvad Herren kalder sit,  
maa slumre sødt og vaagne blidt,  
maa drømme sødt om Paradis  
og vaagne til vor Herres Pris,“

saa bliver Sommernatten ham Billede paa Barnets Fred i det kristne Hjem, og dets Opvaagnen til klart og bevidst Kristenliv.

Grundtvig elskede Fædrelandet ved den bølgende Strand. Og naar han saa havde arbejdet for det, lidt med det, haabet for det, saa hjalp alt dette ham til at se op mod et favnende Fædreland, evigt sikkert, evig sødt, og til at synge:

„Saa rejser vi til vort Fædreland,  
der ligger ej Dag i Dvale.“



Netop fordi han bundede saa dybt i sit jordiske Fædrelands Minder og Liv, hævdede hans Sind sig saa haabende mod det himmelske Fædreland.

Grundtvig elskede Modersmaalet ved Øresund og trindt i de grønne Lunde. Men jo højere han elskede det, desto mere inderligt maatte han ønske at faa det stemt til at synge om det evige.

„Modersmaalet dybt sig bøjer,  
let og lifligt det sig føjer  
efter Herrens Tankegang.“

Han elskede Menneskelivet, det indholdsrige, virksomme Menneskeliv. Livet var for ham ikke en Grædedal, hvor meget der end kan være at græde over. Det var for ham en Arbejdsplads, et Sted, hvor der var meget at lære, meget at sørge over, meget at elske.

Men hans Glæde over Jordens Liflighed og Menneskelivets Rigdom fik ham ikke til at sige: her er saa meget, at det er nok. Tværtimod, han maatte sige: her er noget, som er saa værdifuldt, at vi maatte ønske Evighed over det. „Gid evig var vor Glæde“. Hans Livsfølelse higede ud over det jordiske, helt ind i det evige. Og hans Oplevelse af Sydens og Forkrænelighedens Alvor fik ham derfor til saa dybt at modtage Livets Ord af Guddomsrod.

Som Taarnet grundes dybt for at kunne stige højt, saadan førte hans dybe Oplevelse af det menneskelige ham op til mægtig Trang til Gud.

Her skal engang komme til at ligge et Kirkehus. Her skal stilles en Døbefont. Ingen har som Grundtvig forkyndt og forklaret os Danske, hvad Daaben betyder. Den betyder: Her er Guds Hus og Himlens Port; her er Knuden knyttet fast, tag saa Snoren i din Haand og gaa modig frem gennem alle Oplevel-

ser; dit Kristenliv begynder med Guds Gerning, med Herrens Røst, som aldrig brister.

Og her skal ogsaa rejses et Alterbord. Her skal Mennesker ved Grundtvigs Salmer mindes om det dybe Fællesskab, som Jesus Kristus samler sine Venner til, naar om Herrens Nadverbord trindt og tæt vi tage Sæde med den Tro, at i sit Ord er han sandelig til Stede.

Dette kan vi ikke frembringe ved ydre Midler. Vi kan rejse en Kirkebygning. Men den Kirke, som bygges af levende Stene, bygges kun af Guds Aand. „Her intet sker ved Kæmpehaand, her intet lader sig fremtvinge“. Grundtvigs Tanker skal minde os om, at Guds Ord og Guds Aands Gerning, som virker i denne Verden, der paa en Gang er Taagernes, Kampenes, Frihedens og Personlighedens Verden, aldrig maa forfalskes til at være et Bevis, en Tvang eller Trusel. „Ved Evangeliets milde Røst, Mis-kundhed vaagne i hvert et Bryst.“

Vi ser langt frem i Dag. Vi ser frem til den Dag, da Taarnets Tinde er naaet. Vi ser ogsaa frem til den Dag, da Alteret er rejst her i denne Kirke. Lad os da ogsaa se frem til den Tid, da en kristen Menighed kan samles her og synge:

„Kirken den er et gammelt Hus,  
staar, om end Taarnene falde!“

Efter Talen sang hele den store Forsamling følgende Sang af Valdemar Rørdam:

I Danmark var hans dybe Rod,  
hans Løv ved Solens Side.  
Op sprang de Faldne, hvor han stod,  
og lærte ham at stride  
med samme Hu som Absalon,  
med Heltemod og Helgenaand,  
for mer end Mænd kan vide.

Han hørte bag ved Bondens Mur  
 Kong Haddings Hane gale.  
 Da drog han Lyd af brusten Lur  
 og Lys af dunkel Tale,  
 gav Danmarks Saga sjællandsk Røst  
 og rejste frit af Folkets Bryst  
 den Aand, der laa i Dvale.

Han stred med Gud, som Jacob stred,  
 og Kæmpen blev den lille;  
 men af de Nederlag, han led,  
 steg Sejren, som han vilde:  
 Det Kraftens Ord, den Offersang,  
 der løfter som en Bølgegang  
 og læsker som en Kilde.

Saa vil vi love Livets Gud  
 for Lys i lave Stuer,  
 for Lynildsmænd med Himmelbud,  
 for Kraft, som Død ej kuer.  
 Det Folk, Han fylder, visner ej;  
 Ham hvælver vi ved alfar Vej  
 den danske Kirkes Buer.

Derpaa besteg Højskoleforstander *Povl Hansen* Talerstolen og bragte en Hilsen fra de danske Højskoler, hvorefter Forfatteren *Helge Rode* talte som følger:

„Engang saa jeg i Skoven et sælsomt Væsen, ikke Træ, ikke Dyr og ikke Menneske. Men det voksede op af Jorden som et Træ, det var langstrakt som Dyret, og det bar sin Pande hævet som Mennesket. Det var urørligt, men jeg mærkede, at det levede; der var Tavshed om det, men jeg syntes, det tonede om det. Men først og fremmest straaledede det, som det, hvori det guddommelige har taget Plads. Det var Grundtvigs Kirke.

Goethe siger, at Arkitekturen er Musik omsat i Linier, og man siger om Konkyljen, at den Brusen, der for Øret lyder fra dens Indre, er Bølgernes gemte Sang. Dette passer paa den Kirke, der her skal rejses. Det er, som om Orgelspillet har rundet dens Buer og ranket dens Mure. Intet Musikinstrument ligner sin Tone som Orgelet. Kunde man tænke sig, at en Mester i en Hule af Sten spillede paa Orgel og det raa Stof lød Tonernes Bud, vilde den Bygning rejse sig, som den, der nu skal rejses her. Men Orgelet minder os om Straalerne, og en Gang skal dette Orgelhus ligge her, badet i sit hvide Lys . . .

Det vidunderligste ved denne Bygning er dog dens ligefremme, simple Barnlighed. Det er vor Barndoms Kirke, der ikke skabtes til Hovedstæder. I sin Storhed er den mild som denne vidunderlige Septemberdag. Og saaledes var ogsaa det inderste hos Grundtvig. Hos denne Kampens Mand var der en Fred, den Fred, som er over al Forstand. Og just fordi han havde været saa dybt inde i Mørket, blev han af alle danske Digtere den, der havde den største Lyskraft. Vi har følt det i disse Tider som aldrig før, hvor langt han favnede, hans Kærlighed til Danmark, hans profetiske Vidsyn, saa at ogsaa vi, der ikke hører til Menigheden, ikke kunde undgaa at se det. Vi har gennemlevet haarde Tider, men gennem Mørket brød en Straale frem. Den kaster sit Lys tilbage over vor Historie og vore Minder, der lyser ogsaa over Grundtvigs Navn . . .

Her paa Grænsen mellem By og Land skal nu hans Kirke rejses. Den skal minde Byen om, at lige under Stenbroen og Asfalten er der Muld, vi alle er i Slægt med, den skal minde os om det store frugtbare Land. Og den skal minde Landet om Kunsten, om den Aand, der faar Stenene til at tale. Den er paa det nøjeste i Pagt med dansk Væsen. Den skal staa som et Minde

A. D. MDCCC·XXI:  
i det tiende Aar af Chr<sup>X</sup>s Styre  
og det andet efter Folkets For<sup>u</sup>\*)  
ening = paa Aarsdagen for  
Grundtvigs Fødsel  
den ottende September  
grundlagdes denne Kirke  
hans Navn tik Minde  
GUD til ÆRE

P. V. Jensen-Klint: Grundstens Dokumentet.

om Haabets, Troens og Kærlighedens store Skjald. Lad den da rejse sig og straale — uforgængelig i Sten.“

Saa oplæste Arkitekt Klint det Dokument, som skulde indmures, og hvis Ordlyd gives overfor:

Over det nedlagte Dokument indmurede Pastor Carl Koch

\*) Læs Gjenforening. — Tekst af Vilhelm Andersen.

den første Sten, Højskoleforstander Povl Hansen den anden og forhv. Borgmester Jacob Marstrand den tredje med disse bibelske Ord: „Denne Sten den klippehaarde, et Guds Hus engang skal vorde.“

Og med Grundtvigs Sang:

„Fædreland ved den bølgende Strand.“

sluttedes den smukke Fest.

Men henvend 100.000 Kroner var medgaaet til Konkurrenterne, til Honorarer og til de nødvendige Forarbejder, inden Grundstenen kunde indmures, og en Udbetaling af Statsbidrag blev paakrævet, naar Arbejdet skulde fremmes. En Henvendelse til Ministeriet blev besluttet paa et Komitémøde. Grosserer Holm, som havde ledet Indsamlingsarbejdet, gjorde da opmærksom paa det uheldige i, at Komiteen, siden Sigurd Müllers Død ingen Formand havde haft, og Marstrand blev da valgt til Formand. Og det lykkedes nu at faa en Ordning, hvorefter Statens Bidrag udbetaltes efterhaanden som de private Bidrag havde naaet et tilsvarende Beløb til de herefter paa de aarlige Finanslove bevilgede 50.000 Kroner. Da flere Medlemmer af Komiteen var døde eller udtraadte, besluttede man at søge nye Medlemmer optaget, og da der var rejst Kritik af Komiteens S sammensætning, blev de nye Medlemmer særlig søgt i grundtvigske Kredse. Herefter kom Komiteen til at se saaledes ud:

Professor VILHELM ANDERSEN.  
 Redaktør, Folketingsmand N. ANDREASEN.  
 Ingeniør, Højskolelærer TH. ARNFRED.  
 Højskoleforstander H. BECTRUP.  
 Arkitekt IVAR BENTSEN.  
 Sekretær E. BORUP.

Højskoleforstander JOHAN BORUP.  
 Frimenighedspræst, VALDEMAR BRÜCKER, senere død.  
 Kunstmaler N. V. DORPH, senere død.  
 Pastor JØRGEN ERIKSEN.  
 Biskop FONNESBECH-WULFF.  
 Valgmenighedspræst OSCAR GEISMAR.  
 Grosserer CHR. HOLM.  
 Seminarieforstander TH. HALSE.  
 Valgmenighedspræst CARL KOCH, senere død.  
 Pastor H. KRING, senere død.  
 Professor N. A. LARSEN.  
 Redaktør TH. LAURSEN.  
 fhv. Borgmester JACOB MARSTRAND.  
 Landsretssagfører MOGENS MÜLLERTZ.  
 Kontorchef VILHELM MØLLER, senere død.  
 Højskoleforstander GRØNVALD NIELSEN, senere død.  
 Kunstmaler VIGGO PEDERSEN, senere død.  
 Højskoleforstander ALFRED POVLSEN.  
 Pastor M. RING, senere død.  
 Pastor AXEL ROSENDAL.  
 Redaktør HELGE SKOVMAND.  
 Handelsgartner JEPPE SØRENSEN, senere død.

Den saaledes ændrede Komité vedtog i et Møde i August 1923 at genvælge Marstrand til Formand, samt at vælge Pastor Rosendal til Næstformand og Chr. Holm til Kasserer, samt foruden disse tre til Forretningsudvalget at vælge: N. V. Dorph, Biskop Fønnesbech-Wulff og Gartner Sørensen.

Og endelig besluttede man at overdrage Landsretssagfører Müllertz og Kontorchef Vilhelm Møller at gennemgaa Regnskaberne for de forløbne Aar og Kassebeholdningen. Af den af dette Udvalg den 24. April 1924 afgivne Indberetning fremgik det, at der indtil 1. Oktober 1923 var indgaaet ialt: 266.297

Kroner 79 Øre og udbetalt 263.285 Kr. 33 Øre, og at Kassebeholdning 3.012 Kr. 46 Øre indestod paa Sparekassebog Nr. 95384 i Landmandsbanken.

Efter at Formanden havde meddelt, at der indtil 1. April 1924 ialt var indgaaet: 341.056 Kroner og udbetalt 324.312 Kr. 78 Øre, saaledes at der den Dag var en Kassebeholdning paa 16.743 Kr. 81 Øre til Raadighed, blev Regnskaberne godkendt og den udvidede Komité overtog derefter Ansvar for Fremtiden.

Om Grundtvigskirken havde Vilhelm Wanscher i „Nationaltidende“ 1916 skrevet:

Som en af de mange, der i P. V. Jensen Klint ser Nationens betydeligste Arkitekt paa Kirkebygningens Omraade, vil jeg gerne have Lov til at udtale min Beundring for hans Projekt til Grundtvigskirken, der i disse Dage er udstillet i Raadhushallen i Model og Tegning.

Det er en mægtig Kirke — derfor Grundtvig værdig.

Mægtig af Størrelse og mægtig ved Konstruktionens Kraft og Simpelt. Storheden, der saa ofte brister, fordi den mangler Enhed i Organismen, er her udtrykt paa en saa klar og logisk Maade, baade i det Ydre og det Indre, saa enhver kan forstaa det og i Længden vil lære at elske det.

Derfor er det min Overbevisning — og jeg tror alle unge Arkitekter er enige med mig heri — at dette Værk bør rejses til Hæder for den danske Bygningskunst. —

Og i 1924 tildelte det ærværdige Kunstakademi Arkitekt Klint: *C. F. Hansen Medaillen*, en Udmærkelse, som sjælden bliver givet nogen Arkitekt, og i mange Aar ikke var blevet nogen til Del.

Da Komiteen havde faaet Ministeriets Tilladelse til at foretage Indsamling i Kirkerne, udsendte den et lille Skrift, der i



Ord og Billeder gjorde rede for vort Arbejde, hvad der var udrettet, og hvad der stod tilbage, og atter rettede en Opfordring til det danske Folk om at virke med til at rejse Grundtvig denne Mindekirke, som her var afbildet i Plan og Tegning.

Den 22. April 1925 blev Kransen hejst over Taarnet. Ved denne Lejlighed holdt Pastor *Axel Rosendal* følgende Tale:

Det var vanskelige Tider, da vi begyndte. Taget er nu rejst, og et væsentligt Led føjet ind i vor Hovedstads skønne Profil. Nogle har sagt, at det er gaaet langsomt; men vi er dog naaet frem, og vi har Haab om, at ogsaa Resten kan fuldføres efter Bestemmelsen. Hvem taler om tabte Slag paa Sejrens Dag . . . . (Og efter Tak til Stat, Kommune og Bygmester): Gid Værket maa skride frem, og Maalet blive naaet. Lad os synge Ønsket ud, som Grundtvig har udtrykt det:

„Lad det kendes Herre god,  
Huset her staar godt i Fod.“

Efter denne Sang talte Arkitekten for Haandværkerne, og derefter udtalte Biskop *Fonnesbech-Wulff*:

Vi rejser nu Mindekransen over Grundtvigs Kirke; men vi smykker ikke Profeternes Grave, Huset her er ikke blot et Minde, men et Voksested. I Danmarks Hovedstad, i denne skønne Egn og med Udsigt til vort Frændeland havde Grundtvig sit Virke. Her skal ogsaa hans Mindekirke rejses. Alle maa vi føle Taknemmelighed for de religiøse og folkelige Værdier, han har skænket os. Vi haaber, at denne Kirke engang maa fyldes med Mennesker, og at der, som Grundtvig siger det, maa skabes Muldjord i vort Bryst.

Hele Forsamlingen sang derpaa følgende Sang forfattet af Pastor *Axel Rosendal*:

Mel.: Danmark, dejligst Vang og Vænge.  
 Axelstad med Taarne trende  
 ristet dybt i Skjold  
 sine Snore ud vil spænde,  
 sprængt er snævre Vold.  
 By med skønne Taarnes Tinder  
 nye Kranse vi dig binder:  
 Tre-Tinds Taarn dit Ry med Ære  
 gennem Tider bære!

Bispebjerg — vor Fortids Gave  
 nynner i dit Navn,  
 og de dødes stille Have  
 minder om vort Savn.  
 Skygge-Skarer her sig flokker,  
 skingre Lurstød, Klang af Klokker!  
 Her i Sten vi Minde rejser,  
 Krans paa Taget hejser.

Kæmpetaarn, højt over Tage  
 ses nu viden ud,  
 og om Skjaldens Kæmpesage  
 fjernt du bære Bud.  
 Op af Bakkemuld hans Minde  
 spire skal, mens Dage rinde,  
 og mens Bøgen hilser Bølge,  
 Mænd skal her ham følge.

Kirke, dine ædle Malme  
 tone over By,  
 Vartovbispens Højtidsalme  
 Hverdagsliv forny.  
 Jesu Navn i Grundtvigs Kirke  
 lyde klart og lifligt virke,  
 saa med Sang, paa Ordets Vinge  
 Sjæl af Stad sig svinge!

Og med en Tak for godt Samarbejde sluttede Tømrermester *Stilling* den stemningsfulde Fest. —

Kort Tid derefter meldte Grosserer Chr. Holm, at han ialtfald foreløbig ønskede at blive fritaget for sit Hverv som Kasserer, og han opfordrede Formanden til at overtage dette Hverv. Da denne ikke kunde paatage sig Kasserervirksomheden, blev Landsretssagfører Mogens Müllertz valgt til Kasserer.

Efter at Komiteen havde modtaget den glædelige Meddelelse, at „*Ny Carlsberg Fondet*“ paa Arkitektens Andragende havde tilbudt Komiteen at yde et Bidrag paa 100.000 Kroner, fordelt paa 4 Aar, til Taarnets Færdiggørelse, blev al Kraft sat ind paa at naa dette Maal, saa at Kirkerummet i Taarnet kunde blive indviet til kirkelig Brug for det paatænkte Sogn. —

Foruden selve Bygningens Færdiggørelse krævedes hertil et Inventar, forskellige Kar, et Orgel og mindst een Kirkeklokke. Arkitekten ønskede 5 samstemte Klokker og havde fremskaffet et Tilbud fra „De smithske Klokkestøberier“ i Aalborg, der tilbød at levere alle 5 for 35.000 Kroner. Men det havde Komiteen ikke Raad til, og man besluttede da ialtfald foreløbig at nøjes med den største, som skulde koste 13.000 Kroner; den blev bestilt og ophængt. Nabosognet, St. Stephans Sogn, hvor Pastor Axel Rosendal var Præst, skænkede en Døbefont efter Tegning af Klint. Friskolebørn fra hele Danmark skænkede de to store Alterstager, og den ejendommelige store Alterstage i forgyldt Egetræ, der tjener som Altertavle, tegnet ligesom de to andre Stager af Klint, blev skænket af Fru Sørensen, Enke efter tidligere Medlem af Komiteen, Gartner Sørensen. Alterkanden blev ligeledes skænket af Enken efter et tidligere Medlem af Komiteen Pastor Kring. Alterkalken af Enkepastorinde Balslev, Holbæk. Altertæppet af Kunstvæversken, Frøken Siegumfeldt, Kolding.

Alterdugen af Frøknerne Kierk og Rützou. Alterbiblen er en Gave fra Kommunalærer P. Dahl og de andre Alterbøger fra Bogbindermester Oluf Carlsen, som hører til Sognet.

Da Komiteen var enedes om at indstille Sognepræsten for Kastrup Menighed, *Asger Lund-Sørensen*, tilskrev man Kirkeministeriet herom og androg om Ministeriet vilde fastsætte Indvielsen til en Dag i December 1927.

Den 30. November modtog Komitéen følgende Skrivelse:

„Paa Ministeriets derom nedlagte Forestilling har det den 30. denne Maaned behaget Hans Majestæt Kongen at bifalde, at den østlige Del af Brønshøj Sogn i København . . . , udskilles til et selvstændigt Sogn under Navn af Bispebjerg Sogn, og at der til præstelig Betjening af Bispebjerg Sogn i København oprettes et Sognepræsteembede fra den midlertidige Sognekirkes Indvielse at regne, samt at beskikke Sognepræst for Kastrup Menighed i Roskilde Stift, *Asger Lund-Sørensen*, til Sognepræst for fornævnte Bispebjerg Sogn. —

Under s. D. har det derhos behaget Hans Majestæt Kongen at bemyndige Biskoppen over Københavns Stift til enten selv eller ved vedkommende Provst at foretage den højtidelige Indvielse af det til kirkeligt Brug indrettede Taarn til den under Opførelse værende Grundtvigskirke som midlertidig Sognekirke for Bispebjerg Sogn i København Søndagen den 11. December 1927, eller en af de følgende Søndage, under Forudsætning af, at det forinden ved et i Henhold til Lov om Vedligeholdelse af Kirker og Kirkegaarde m. v. af 30. Juni 1922 § 3, 2. Stykke afholdt Afleveringssyn over Bygningen med Tilbehør for Biskoppen godtgøres, at den i Taarnet indrettede Kirke er fuldt færdig og forsynet med alt til Gudstjenestens Afholdelse fornødent. Hvilket herved meddeles Komiteen til Efterretning, idet tilføjes, at det i

Overensstemmelse med det af Komiteen udtalte vil paahvile denne at sørge for det indviede Taarns Vedligeholdelse og Drift, jfr. § 20 i Lov om Kirkers Bestyrelse af 30. Juni 1922.

Endnu tilføjes, at Ministeriet fra den Dag at regne, da Kirken er indviet, har oprettet en Stilling som Kordegn, der vil være at indordne i 3. Lønningsklasse, samt endvidere en Stilling som Organist og en Stilling som Graver ved Kirken, og at Honoraret til Organist og Graver er fastsat til henholdsvis 2.000 Kr. og 1.500 Kr. med sædvanlig midlertidige Tillæg, for Tiden 12 %. Ministeriet har derhos D. D. konstitueret Diakon Lauritz Buch Olsen, Tarm, som Kordegn, Organist Viggo Pedersen, Hothers-plads 5, som Organist og forhenværende Manufakturhandler S. Høst-Ring, Prags Boulevard 4, som Graver ved Kirken fra dennes Indvielse at regne.

P. M. V.

(sign.) Holbøll.

/(sign.) M. Korsgaard.

### III

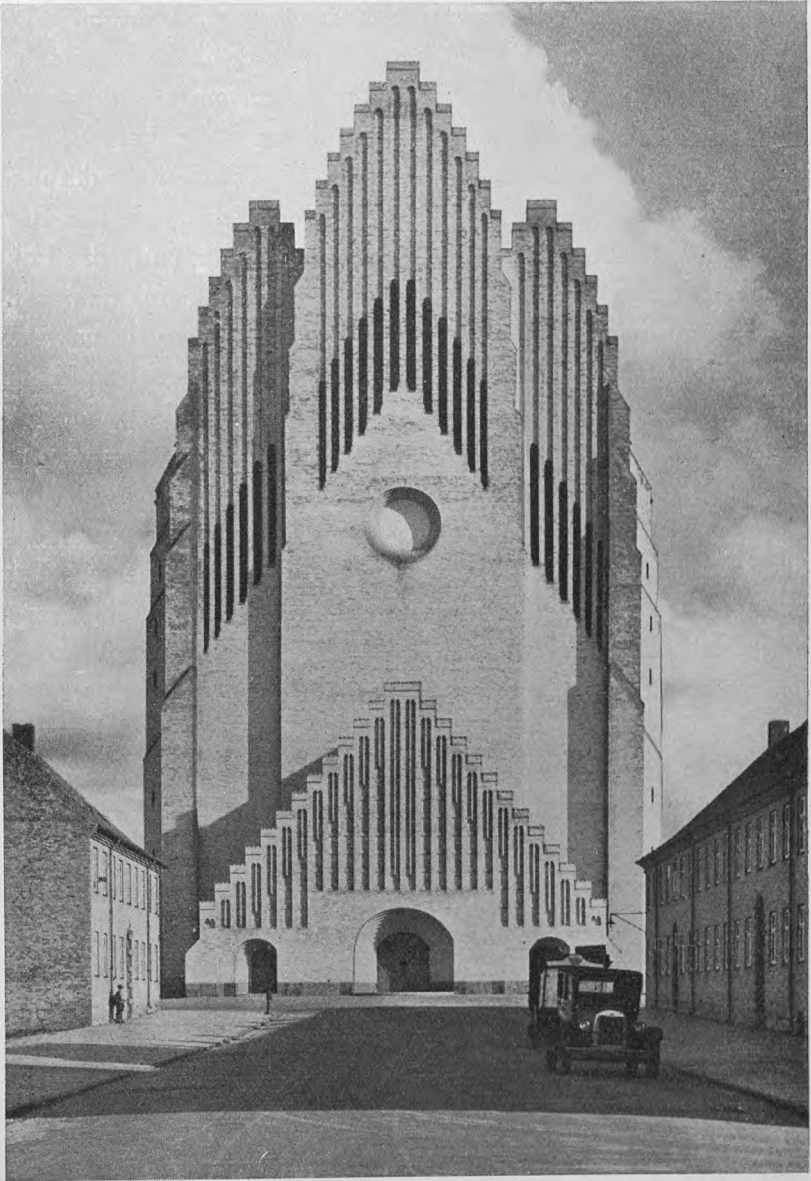
#### TAARNETS INDVIELSE

Saa lød den store Klokke i Taarnet og kaldte for første Gang til Gudstjeneste i Taarnkirken, der fyldtes til Overmaal. Blandt Deltagerne i Højtideligheden saas Kirkeminister Bruun-Rasmussen, Udenrigsminister Moltesen, de forhenværende Ministre Jacob Appel og Bramsnæs, Borgmestrene Kaper og Hedebol, Borgerrepræsentationens Præsidium, Finansudvalget og Grundtvigs Datter Fru Asta Poulsen, foruden en Mængde kendte Personligheder fra By og Land.

Paa Slaget 10 bragte en Procession af Præster med Biskop Ostfeld og Overpræsident Jensen i Spidsen Alterkarrene op til Højaltret. Biskoppen lyste Velsignelse over Kirken, dens Præst og Menighed, hvorpaa Forsamlingen sang: „Paa Jerusalem det ny, paa den store Konges By lad os alle bygge“.

Saa talte Kirkens Præst, *Lund-Sørensen*, saaledes:

„Vi hører her den gamle Præst Sakarias vidne om sit lille, otte Dage gamle Barns Fremtid og Gerning: „Men ogsaa du, Barnlille, skal kaldes den Højestes Profet!“ Hvor maa det have været vidunderligt for den gamle, at Gud ved sin Aand havde gjort dette saa sikkert for hans Hjerte! Dejligt maa det have været for de to gamle Mennesker, da de i deres Alderdom fik den lille Søn; men hvor let kunde det ikke være gaaet dem, som det sikkert gaar saa mange Forældre, at de havde staaet med



Vestfronten.

Foto Jonals & Co.

Angst og Bæven ved deres lille Barns Vugge: Hvordan vilde Fremtiden forme sig for det, naar de engang ikke kunde følge det længere, og var det maaske ikke bedre, om det aldrig var født, end at det skulde leve sit Liv i denne kolde Verden, hvor der overalt er lagt Snarer for vor Fod? Nej, saadan var det ikke her; udfra sit inderlige Gudsforhold troede den gamle paa Barnets Fremtid. Ikke saadan, at han profeterede om en i ydre Henseende lykkelig Fremtid for Sønnen. Det traadte for ham ganske i Baggrunden, og det fik Døberen jo heller ikke; hvem vilde vel kalde det for et lykkeligt Liv endnu i sin Ungdom og Manddom at blive kastet i Fængsel og tilsidst henrettet! Og dog forjættede Sakarias alligevel Johannes den lykkeligste Fremtid, som et Menneske overhovedet kan faa, nemlig en Fremtid i den Højstes Tjeneste. Johannes skulde blive Profet, Guds Mund, den der gennem sit Liv og sin Prædiken skulde berede Herrens Vej, og større Lykke kan ikke tænkes for et Menneske. En Profet er jo en Mand, der forsøger at stille Mennesker paa Virkelighedens Grund, fordi han selv oplyst af Guds Aand har set gennem alt Overfladevæsen og faaet Øje for den bagved liggende Virkelighed.

Saa skulde Johannes' Gerning da blive den at give sit Folk Erkendelse af Frelse ved deres Synders Forladelse. Det maa jo være den allerførste Betingelse, om Vorherre skal komme til at gøre sin Gerning med os, at vi erkender, at vi trænger til Frelse, for kun de, der har erkendt, at de er syge, sender Bud efter Lægen og lader ham komme til. Og Johannes Døbers Gerning skulde da være den at faa Mennesker til at naa til Overbevisning om deres Menneskeværd, om hvad der ligger i dette, at vi er skabt i Guds Billede, at der ligger mere end det at spise og drikke, samle Gods og Guld og nyde Livet og saa dø. For har



vi forstaaet, hvad det vil sige, at vi er skabt som Mennesker, saa forstaaer vi ogsaa, naar vi ser sandt og ærligt paa vor nuværende Tilstand, at vi trænger til Frelse. Saa forstaaer vi, at vi her i denne Verden sidder i Mørkets og Dødens Skygge, selvom vi maaske udvortes har lykkelige Kaar, og at „Verden ejer ingen Lyst, som kan fylde dette Bryst.“

Men det er jo ikke nok at naa til Erkendelse af, at vi trænger til Frelse, til Erkendelse af vor Synd. Havde Døberen ikke haft andet at sige, kunde det ikke hjælpe meget; men det havde han. Han var den største af alle Profeter, fordi han ikke blot fra det fjerne vidnede om Frelsen, der engang skulde komme, men kunde sige: Se, der er Frelsens Horn; dér kan I søge Styrke og Kraft til at leve et menneskeværdigt Liv, dér gaar han, der intet hellere vil end komme til Jer med Syndernes Forladelse, om I blot vil tage derimod, saa I atter kan komme til at leve under Guds Naades Sol. De to Ting hører sammen: Erkendelsen af, at vi trænger til Frelse, og Erkendelsen af, at denne findes kun i det at ty ind under Guds Kærlighed. Derfor beder vi Gud Helligaand: „Oplys vor Synd som Lyn, Guds Naades Dyb som Solen; vejled som Maaneskin os blidt til Naadestolen“.

Naar det sker, saa vil ogsaa det ske, som Sakarias nævner, at vi bliver friede fra vore Fjenders Haand. Men er vi da i Fjendevold? Ja, vi er i Fjendehaand og Trællekaar under Livets Fjender, Synden og Døden. Vi behøver jo blot at tænke paa dem, der ligger under for deres onde Lyster og Tilbøjeligheder. Djævelen vil maaske bilde saadanne Mennesker ind, at de netop er frie og deres egne Herrer, naar de gør, hvad de har Lyst til, og saa er Sandheden dog den, at de er sølle Trælle af deres Lyster og Lidenskaber. Eller tænk paa vor Stilling til Penge, Gods og Guld; hvor kan det her tit være vanskeligt! Her, hvor vi skulde

være Herrer, gode Husholdere, bliver vi kun altfor tit ynkelige Slaver. Og ogsaa det daglige Livs Slid og Slæb kan trælbinde os, saa vi bliver som forkuede og vantrevne Mennesker. Jo, vi er i Fjendevold, vor Vilje er trælbunden, og den bliver først fri, naar den falder sammen med Guds. „Den, der gør Synden, er Syndens Træl; men naar Sønnen faar frigjort Jer, skal I være virkelig fri“. Vi kan det ikke selv. Saa længe vi vil nøjes med at synge om og tale om Guds store Gerninger til Menneskeslægten Frelse ved hans Søn i hans Naades Ord til os ved Døbefont og Nadverbord, men i Virkeligheden ikke gør Alvor heraf og bygger vor Frelse paa, hvad vi kan gøre, hvad Mennesker kan udrette i Guds Riges Sag, saa finder der trods alle ydre Resultater ingen Frigørelse Sted fra Syndens Rod, som er Selviskheden. — Og hvorfor er vi først rigtig fri, naar vor Vilje falder sammen med Guds? Jo, for det er vor Bestemmelse ikke at ville vort eget, men kun hans Vilje, og som Fuglen kun er fri, naar den boltrer sig i Luften, og Fisken kun, naar den svømmer i Havet, saaledes er ogsaa Mennesket kun frit, naar det lever efter sin Bestemmelse.

I denne Frigørelse skal vi saa, siger Sakarias, „tjene Gud uden Frygt, i Hellighed og Retfærdighed for hans Aasyn, alle vore Dage“. Ja, lever vi ikke længere i Trælleforholdet til Verden, men i Barneforholdet til Gud, saa jages Frygten ud. Saa driver den onde Samvittighed os ikke hvileløse om, fordi vi kun har vort eget at bygge paa, men saa hviler vi trygge som Barnet i sin Faders Favn. At vi skal leve i Hellighed og Retfærdighed vil ikke sige, at vi skal naa til en selvlavet Hellighed og Retfærdighed, for saa maatte vi blive i Frygten alle Dage; men det vil sige, at vi gaar ind under den Pagt, Gud sluttede med os i vor Daab om Syndernes Forladelse, og som bestaar i Forsagelse

og Tro, Opgivelse af vort eget og hjertelig Tilegnelse af Guds Barneliv til os i Jesus Kristus. Om dette Liv i Daabens Pagt, i Mundens og Hjertets Bekendelse af Gudsordet her har ingen vidnet stærkere og inderligere end han, til hvis Minde vi bygger denne Kirke. Ja, maatte det ske mere og mere med os, maatte det ogsaa ske med den Menighed, som skal samles paa dette Sted, at vi ikke samles om Menneskeord og Menneskeværk, men alene om Guds Kærlighed i Jesus Kristus i hans Naades Ord til os, saa vi maa opleve, som vi synger:

„Ene det paa Jorden ved  
Jesus og hans Menighed,  
Verden tænker, det er Tant,  
Hjertet føler, det er sandt,  
At til Støv er dalet ned  
Livet i Guds Kærlighed.“

I „*Grundtvigs Hus*“ samledes samme Dags Aften saa mange, som den store Sal kunde rumme, til en festlig Sammenkomst. Dr. phil. *Marius Kristensen* havde til Festen skrevet følgende Sang:

Hist i Stevns, hvor Østersøens Vande  
stormer ind gennem Øresund,  
der en Kirke løfter kækt sin Pande  
paa sin Klints faste Klippegrund;  
og dog lyder Sagnet: endnu kun den staaar  
ved at flytte ind et Hanefjed hvert Aar,  
og til sidst vil den styrte ned,  
Trygheden vindes ej ved Hanefjed.

Nu paa Bispebjerg en Kirke rejses,  
 højt mod Sky løfter den sit Tag;  
 end er langt, til sidste Krans kan hejses,  
 til den staar færdig bygt en Dag.  
 Dog i Haab og Tro blev Grunden til den lagt,  
 og som Taarnet nu er lykkeligt fuldbragt,  
 til sin Tid, fuldt og fast vi tror,  
 Kirken vil hæve sig med Skib og Kor.

Da nu viet Taarnet staar paa Bakken,  
 hvor engang Kirken skal staa hel,  
 til de mange Tusinder gaar Takken,  
 som skød til, hver sin lille Del;  
 Tak til alle dem, som bygged med derpaa,  
 Mester, Svend og Dreng, de store med de smaa,  
 først og sidst: Tak til Himlens Gud,  
 ham, som skal fylde det med Julebud.

Taarnet her, som alle Taarne falder  
 ned i Grus, det er, hvad vi ved;  
 men den Herres Støtte vi paakalder,  
 som formaar mer end Hanefjed,  
 beder ham vor Gud og Fader naadefuld:  
 lad det uden Daad ej synke ned i Muld!  
 byg med os! da staar Huset trygt,  
 da er det bedre end paa Klippe bygt.

Lad din Aand, skønt her paa Jord en fremmed,  
 dvæle her, fylde Sang og Ord,  
 da vil Kirken blive kær som Hjemmet,  
 hvor du selv dækker rigt dit Bord.  
 Tag de smaa i Favn, som bæres til din Daab!  
 Styrk de svage Sind, og giv de trætte Haab!  
 Ved din Tugt lær os ret at tro!  
 Byg fra det lave til din Himmel Bro!

Biskop *Fonnesbech-Wulff* og Præsterne *Axel Rosendal* og *Lund-Sørensen* talte, foruden mange andre, hvoriblandt Arkitekt Klint. Han gav en Fremstilling af, hvorledes Grundtvigskirken var blevet til i hans Kunstnerfantasi.

Han kunde have gentaget, hvad han ved en tidligere Lejlighed har meddelt: Maaske havde det været bedre, om dette Arbejde var kommet til Udførelse lidt før; men Grundtvigskirken er bleven bedre med Aarene, sikrere i Udformningen. Arkitekturen, sagde han, er en Gammelmands Kunst. Og Gammelmandskunsten har faaet den fineste Anerkendelse, Kunstakademiet kan give — C. F. Hansens Medaille.

Det vidste alle, og i Dagens Anledning havde Kongen dertil givet Klint Fortjenstmedaillen i Guld. — Endnu følgende Sang, digtet i Dagens Anledning af Pastor *Even Marstrand*, blev sunget inden Festen sluttede:

Mel.: Tør end nogen ihukomme.

Højt det løfter sig mod Himlen,  
hævet over Huses Flok,  
højt og frit blandt Folkevrimlen  
Skjalden staar, en Grundfjældsblok,  
„Graven kastes, Vuggen gynger“.  
Slægter ældes, fødes ny.  
Taarn og Skjald ej Tiden tynger,  
højt de knejse skal mod Sky.

Bredt os Taarnet byder Bringen,  
Orgelværk for havfrisk Blæst,  
bredt og vidt han spændte Vingen:  
Gransker, Tingmand, Skjald og Præst.  
Ej med Faamands Nyden nøjet  
aaben slog han Folkets Port  
for alt dansk og ønsked Øjet  
„vaagent for alt skønt og stort“.

Dybt og fast er Muren grundet  
 til at staa i Stormens Stund.  
 Dybt han bored, til han bunded  
 paa Apostles Klippegrund.  
 Daabens dybe, dunkle Vande,  
 Mindet om, hvad Herren led,  
 gav ham Kraft til fast at stande,  
 gav, „hvad Verden ikke ved“.

Bautasten paa Bispebjerget!  
 Ej med døde Runers Tegn  
 skal mod Tid du føre Værget,  
 men som Menighedens Hegn.  
 Dem, hvem Synd og Død er svære,  
 skal du aabne mildt din Favn  
 „af Guds Naade, til Guds Ære  
 i vor Herres Jesu Navn“.

Paa et Komitémøde den 12. April 1928 vedtoges det at tage fat paa Opførelse af Kirkeskibet med dertil hørende Krypt. — Paa samme Møde vedtoges et af et Udvalg udarbejdet Forslag til en Forretningsorden. \*)

Til Optagelse i Komiteen til Erstatning for udtraadte og døde, blev følgende foreslaaet: Murmester *Kr. Larsen*, Direktør for Fællesforeningen af Brugsforeninger, *Fr. Nielsen* og Folketingsmand Henrik Vejen, dette vedtoges, og derefter genvalgtes: Til Formand Marstrand, til Kasserer Müllertz, medens Lektor Frode Sørensen blev nyvalgt til Næstformand; foruden disse genvalgtes til Forretningsudvalget Chr. Holm, Fønnesbech-Wulff og N. V. Dorph og nyvalgtes *Kr. Larsen* og *Fr. Nielsen*.

Til et Byggeudvalg valgtes *Kr. Larsen*, *Fr. Nielsen*, Müllertz og Frode Sørensen, og til at repræsentere Komiteen i Kirkestyrelsen valgtes Müllertz og Frode Sørensen.

\*) Forretningsordenen findes bag i Bogen.

Paa et Komitémøde den 12. April 1928 forelaa Meddelelse fra Staten om *fortsat* Støtte til Opførelse.

Byggeriet gik nu sin rolige Gang, Kryptens Mure blev færdige, og Kirkeskibet med en Sokkel af Granit skænket af bornholmske Borgere voksede fra Dag til Dag, da meldtes det i Slutningen af 1930, at Arkitekt Klint var bleven indlagt paa Hospitalet, og den 1. December døde Kirkens Bygmester 77½ Aar gammel. —

Indvielsesdagen havde *N. V. Dorph* i „Berlingske Tidende“ skrevet:

„*Kære P. V. Jensen-Klint.*

Dagen er Deres med Rette!

Vi staar ved det første Stands paa Vejen mod det endelige Maal i den færdige Grundtvigs Kirke — og kan se os tilbage — Ja, Kirken ligger der jo allerede — om end kun Taarnkirken. — Det maa være Dem en bitter-sød Glæde — men dog en Glæde at se dette Bygværk, vistnok det mest afgørende Stykke af den hele Kirke, omgiven af sin By (der ogsaa er Deres By) — indviet til Brug for sin Menighed og rejsende sin skønne Murmasse som et Vartegn over den ganske Egn — Ja, der ligger den — saa prud og grand — og varsler om den Borg, som engang skal rejse sig . . . .

Kære Jensen-Klint, jeg er bedrøvet over ikke idag at kunne trykke Deres Haand og ønske Dem til Lykke. Men i Tankerne vil jeg mindes de mange trælsomme Aar (der dog var saa fulde af Glæde), da Indsamlingsarbejdet gik sin Gang, og Sten paa Sten blev lagt til den Kirke, der nu engang havde vort Hjerte, og som synes os paa saa mærkelig Maade at levendegøre netop den grundtvigske Salmetone, dens Orgelbrus og kærnedanske Fynd. Deres Værk er ikke blot Stenenes Kød og Blod, men ogsaa Aandens levende Vidnesbyrd.

Som Kunstværk synes det mig et af vor Slægts prægtigste, fordi det i sig forener det bedste af det gamle med vor egen Tids Syn og Følelse.

Gid De maa blive Hundrede Aar — eller dog saa gammel, at De kan opleve at se hele Deres stolte Kirkehus rejst.

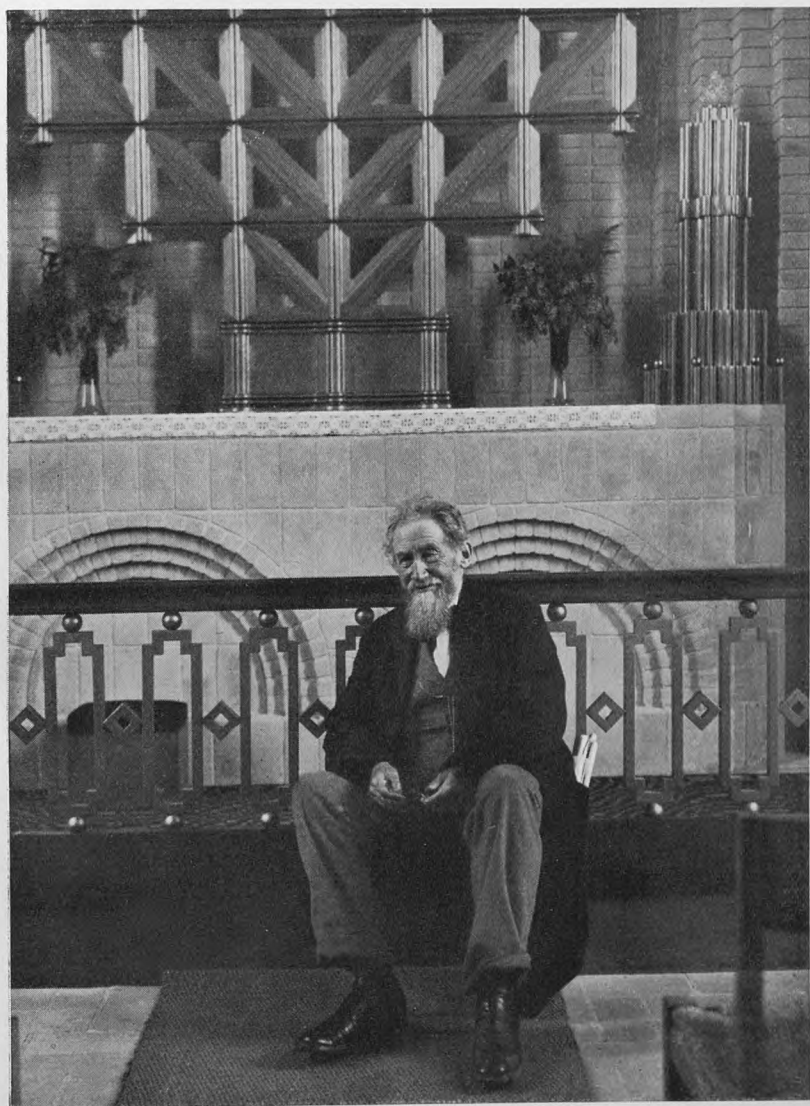
*11. December 1927.*“

Men *Klint* skulde ikke opleve Kirkens Fuldførelse og Dorph heller ikke, knapt et Aar efter *Klint* døde ogsaa Dorph, som næst *Klint* har Æren af, at Grundtvigs Mindesmærke blev denne stolte Kirkebygning.

Under stor Deltagelse blev Kirkens Bygmester bisat fra Taarnkirken, hvor Kirkens Præst efter Salmen: „Til Himlene rækker din Miskundhed Gud“ talte saaledes:

„Vi hører, naar vi i denne Tid, Adventstiden, samles til Guds-tjeneste i vore Kirker, flere Gange om en bestemt Skikkelse, nemlig Døberen Johannes. Og vi møder blandt Ord, faldne fra hans Læber, ogsaa dette: „Et Menneske kan slet intet tage, uden det er ham givet fra Himmelen!“ Dette Ord har ofte staaet for mit Sind, naar det var grebet af denne Kirke, om hvis gamle Bygmesters Baare vi i Dag er samlede. Ja, dette er ikke taget, det er givet ovenfra! Jensen *Klint* var en stor Kunstner, en Kunstner af Guds Naade. Det betyder ikke meget, naar jeg siger det; men lad saa Stenene tale! Følg saa med Øjet disse skønne Piller og se op i de dejlige Hvælvinger og lad dem vidne om Sandheden af det, jeg her siger. — En ret Kunstner er altid Kunstner af Guds Naade, idet han intet kan tage af sig selv, men kun modtage det, som gives ham. Det vil alle Kunstens sande Dyrkere vidne, hvilken Kunstart de saa end tjener. — Og naar vi dvæler





P. V. Jensen-Klint siddende paa Knæfaldet foran Taarnkirkens Alter.

i Grundtvigs Mindekirke, har vi en levende Fornemmelse af dette: her er noget, som ikke er taget af et Menneske selv, men givet ovenfra.

Og saa sker det, naar denne Følelse paatvinger sig os, at da løftes Sindet opad. Saa aflægger denne Kirke i al sin majestætiske Enfold et Vidnesbyrd om det, der er over og langt, langt bedre end Døgnlivet, og den aflægger tillige et Vidnesbyrd om det, der var dens Bygmesters inderste Sind og Ønske, at den maatte kunne prædike, meget bedre end vi Præster tit og mange Gange gør det, om Godhedens Gud og hans Kærligheds og Herligheds Vælde, saa det bliver Liv og Virkelighed for os, naar vi synger: „Jorden løftet er mod Himlen, Himlen sænket er mod Jord.“ — „Kunde jeg bygge Kirkerne saa høje og hellige, at intet falsk Ord gav Genlyd derinde, ikke et ligegyldigt!“ har han engang skrevet, og Kirken taler til os om hans Grebthed af denne Opgave.

Han havde faaet den store og vidunderlige Naade at kunne samle sit Sind om den Opgave, der nu var ham betroet, udmønte det Guld, der nu var ham givet. Det, der var hans Livssag, kæmpede han for, sejt og vedholdende og uforfærdet og stødende fra sig alt, hvad han mente i mindste Maade kunde være eller blive en Hindring for det fuldkomne Skaberværk, det var givet ham at øve, og som fyldte hans Sind fuldt og helt. Han var en af Danmarks virkelig store Sønner, som et Menneske ikke stor ved sit eget, men i Kraft af sin Aabenhed og Villighed overfor den Opgave, Livets Gud gav ham. Ja, det store ved Klint var netop hans Sinds Aabenhed for alt skønt og stort, for Guds Værk i Menneskelivet og i Naturen. Paa ham saa vi meget af det, Grundtvig synger om i den dejlige Sang, hvor det hedder: „Med Øjet, som det skabtes, himmelvendt, lysvaagent for alt skønt og

stort herveden, men med de dybe Længsler velbekendt, kun fyldestgjort af Glans fra Evigheden.“

Og at det netop blev en Kirke, som med Rette bærer Navnet „Grundtvigs Mindekirke“, der blev hans Livs Størværk, beroede ogsaa paa denne hans Sinds Modtagelighed for det store. Som han engang indrømmede det overfor mig efter en Samtale, hvori vi havde vekslet forskellige Meninger netop Grundtvig vedrørende, at havde Grundtvig ikke levet, og havde han — Klint — ikke kendt og elsket ham, saa kunde han slet ikke have skabt dette herlige Værk. Grundtvigs mægtige Personlighed havde grebet ham og grebet ham saadan, at Kirken — ham selv efter eget Udsagn ganske ubevidst — for manges Øjne har faaet ydre Lighed med Grundtvig og i hvert Fald ligner et Orgel, der minder om ham, der mere end nogen anden stemte Harpen dybt til Orgelklang.

Og Klints umiddelbare Grebthed af det store, hans Inspiration var saa stærk, at han kunde faa sine Medarbejdere, Haandværkerne, med ind under Opgaven, saa de ikke blev Lejetjenere, men som han selv fyldt af det store og hellige, i hvis Tjeneste de stod og staar.

Ja, vort Land og vor By er blevet en stor Personlighed fattigere, særpræget og ejendommelig og derfor ogsaa med sine Kanter. Men hvor meget saa ogsaa han var et lille og skrøbeligt Menneske, saa skal det lyde i Dag, at det var ikke hans eget, han søgte og byggede paa og, kan vi ogsaa sige, byggede udaf. For os alle vidner Kirken herom; men ogsaa hans kære, hans Hustru og Børn, kender det og ved det fra det daglige Samliv med deres Fader.

Det kan ikke være andet, end at vore Tanker og Hjerter i Dag først og fremmest samler sig om hans Hjem og da særligt hans

gamle Hustru, der har staaet trofast ved hans Side baade i de paa saa mange Maader onde Kampens Aar og nu, da Grundtvigskirkens Taarn vidnede højt om Sejren. Hun gjorde, hvad hun kunde, for at saa lidt som muligt skulde forstyrre ham, naar han drømte Drømmen om den herlige Katedral, og hun fik den Lykke sammen med ham at opleve Sandheden af Ordene: „Giv Tid, og hvad du drømte skønt, du skal i Sandhed skue!“ Og hun fik hans Kærlighed og Tak i stedse rigere Maal. Vi kunde ikke undgaa at se det, naar vi saa dem sammen eller hørte ham tale om hende. Den sidste Gang, jeg saa vor gamle Bygmester, var en Dag inde paa Hospitalet netop i et Øjeblik, hvor han tog Afsked med sin Hustru, og den Hilsen, han gav hende, og det Blik, han sendte hende, saa fuldt af Varme og Tak, vil altid staa for mig som et af mine rige Minder.

Hans kære ved, at deres Far kendte til Jacobskampen, til ud af sit Hjertes dybeste Ve at sige: Jeg slipper dig ikke Gud, før du velsigner mig! Han kunde ikke undvære Guds Velsignelse — og maatte han derved ogsaa tale til os, at vi maatte kunne forstaa, vi kan ikke nøjes med vort eget og denne Verdens og leve Velsignelsen foruden. Da han den strenge Vinterdag for omkring et Aar siden stred Kampen paa Liv og Død derude i Dyrehaven, som han elskede, da var det Raabet efter Velsignelsen, som atter og atter brød frem over hans Læber: Herre, forbarm dig over mig! Og det var Guds Velsignelse, ikke Gods og Guld og grønne Skove, han dybest begærede for sine kære — hvilken Rigdom for dem! Maa jeg have Lov til at slutte min Tale i Dag over den gamle Mester med at fortælle et Vidnesbyrd herom:

Den Dag, han skulde opereres, sidste Lørdag, lige før Operationen, da maatte han sende sin gamle, elskede Hustru en Hilsen, og det blev hans sidste. Han tog da et Kort med et Billede

af Grundtvigskirken, adresserede det til hende og skrev saa kun derpaa disse ældgamle, rige og dybe Ord:

Herren velsigne dig og bevare dig!

Herren lade sit Ansigt lyse over dig og være dig naadig!

Herren løfte sit Aasyn paa dig og give dig sin Fred! —

Ja, lad saa disse Velsignelsens Ord være hans sidste Hilsen til os alle.“

Efter Præstens Tale spillede Thorvald Nielsen-Kvartetten samt Aage Oxenvad: Mozarts Klarinetkvintet.

Den store Forsamling sang derpaa Grundtvigs Salme, hvori det tredie Vers lyder saaledes:

„Halvfjerdsindstve er Støvet's Aar,  
de stolteste Strid og Møje;  
om firsindstve en Kæmpe naar,  
des mere han har at døje.“

Saa talte Professor *Vilhelm Andersen*:

„Nu har vor gamle Ven og gode Mester naaet den sancta simplicitas, den hellige Enfold, som han higede efter. Som Thorvaldsen har sin Grav i sit Museums Gaard, staar her hans Kiste en kort Tid, før den overgives til Ilden, under det høje Tag, han selv har bygget. I Lys af denne Tanke og som en af dem, der fra første Færd har været Tillidsmænd for denne Kirke overfor det Folk, for hvem og af hvem den bygges, fæster jeg her de store Træk af Stedet, vi staar paa, og Huset, vi er i, sammen med Indtrykket af Manden, for hvis Skyld vi er samlet.

Stedet er valgt efter hans Hjerte. I Øst og Syd ligger København, som ikke blot er den største danske Stad, men den eneste hel-danske By, hvori Folk fra alle Dele af det gamle danske Rige har faaet hjemme. København er Danmark. Men her be-

gynder Sjælland. Her er Skellet mellem Øresunds-Bræmmen og det bølgende Indland. Neden for Kirkegaarden gaar Mosen ind mellem de store Banker, Søborg og Bispebjerg. Paa den sidste, hundrede Fod over Øresund, rejser Kirken sig som et Lerbjerg. Synet havde han grebet i sin Barndom i Sydsjælland. Fra den gule Klint paa Glænø, som han malede i sin Ungdom, tog han sit Kunstnernavn og Naturbilledet til sin Kirke. Nu gulne Sivene i Mosen som den, og i Dyrehaven, hvor han holdt Søndag, staar Træerne som sorte Søjler. Han elskede den nøgne Skov i Aarets Skumring; han har malet den Gang paa Gang. Det var i den, han for et Aar siden fik Spiren til sin Død i sig. Han havde en Tid ønsket at faa sin Grav i Dyrehaven. Nu bliver hans Aske indsat bag en Mursten i Vaabehuset til hans Kirke.

Men i det samme Sjælland. Fra Tuerne med Stendysserne i Skoven eller paa den aabne Mark, fra Hvideslægtens Kirker i hans Hjemstavn, fra Bjernede gamle Bispehue og fra „den henrivende lille Domkirke i Tveje Merløse“ (hans egne Ord) gik hans Kunsts Kongevej op til Bjerget, uden om Roskilde, for det var Landsbykirken selv, der skulde adles til Domkirke. Kirken her skulde stemme med Omgivelserne som den sjællandske Landsbykirke, det fynske Bondehus og den gammel-danske Herregaard. Men den skulde ogsaa stemme dem efter sig. Det gør den ogsaa, for Mester vidste, hvad han vilde, og lidt til: han vilde ogsaa, hvad han vidste. Derfor staar der allerede nu bag Opkørslen til Taarnet, efter det trefløjede Boelsteds Mønster, en Gaard af Længer omkring Kirken, et Billede af Landsbyen, et helt Sjælland, uden for, men inden længe i Hovedstaden. Det store sjællandske Opbud i dansk Kultur fra Absalon til Grundtvig har faaet Svar fra en Nutids-Kunstner. De Ord, som Jensen Klint skrev paa Græsk under Ørnebilledet paa det

Taarn af et Skab, han en Gang har tegnet: Skønhed og Styrke, giver Maalet for, hvad han har ment med sin Kirke som et Kunstværk.

Paa Lydhimlen over Prædikestolen har han paa Dansk sat en anden Indskrift:

Læs Ordet, som staar skrevet,  
men vidn, hvad du har levet.

Verset er af ham selv, som den dertil svarende Indskrift i Rasmussens Gymnastikhus: Ret Ryggen, og tal Sandhed. Men for visse Aarsagers Skyld lod han gerne Folk tro, at det var fundet i en gammel Postil. Saa snild var den sandfærdige Mand.

Han var i sine Evner og Sysler det modsatte af enfoldig. Han var, som man siger paa Sjælland, „indspekuleret“. Altsaa netop ikke udspekuleret, som Ordet almindelig lyder; han har vist aldrig planlagt eller deltaget i en Intrige. Men han var tænksom og derfor gerne af en anden Mening end den gængse. Og Tænksomheden „slog ind“ og blev til en fast og stædig Vilje til, at Tingen skulde udføres just saaledes, som han havde tænkt den. Huset her er gennemført, som det er gennemtænkt. Der sidder ikke en Sten deri, som ikke har føjet sig efter hans Tanke og Vilje. Hans Medhjælpere vidste det. En af hans trofasteste Svende havde til sin Sorg gjort en ringe Fejl i Prædikestolens Murværk. Næste Dag var der to Svende paa Prædikestolen, og den ene var Mester.

Han havde et ypperligt Hoved og et alsidigt Nemme — der var gennem Mødreneslægten fynsk Blod i Sjællænderen. I sin Ungdom tog han den i Mands Minde fineste Afgang fra den polytekniske Lærestalt; havde han den Gang været Student, var han vel blevet en stor Matematiker. I Stedet kom han, ledet af

sin kunstneriske Drift til at have Stof i Hænderne, ind i den „Forvirringens Mangfoldighed“, som for ham blev Vejen til den gode Smag, en stille Dyd kalder han den. Han var afvekslende ved Lærergerning og praktisk Ingeniørarbejde, Kunstmaler, Skulptør, Keramiker, Møbeltegner, før Kaldet til Arkitekturen — først fornummet ved Synet af Borreby i hans Fødeegn, siden ved Herholdts Undervisning paa Læreanstalten — brød igennem. Til den hentyder maaske allerede Udraabet: *O sancta simplicitas!* i Indskriften paa Billedet fra Dyrehaven fra 1888.

Men ogsaa her maatte han friste Sandheden af sit Valgsprog: Gennem Hindringer til det Høje. Flere af hans Bygværker kom ikke længere end til Papiret. „Tveje Aars“ blev ikke bygget i Aarhus, men i Odense Landsogn — med et Navn (Fredens Kirke), som ikke er af ham: efter hans Tanke var Navnet en Del af Tingen. Men en Maaned efter, at den var forkastet, havde han den første Plan til den trekløvede Grundtvigs-Kirke. Ogsaa den skred langsomt og vil vel gøre det fremdeles. Men nu havde han den Modenhed, der er hele Sagen. Arkitekturen er en Kunst for gamle Mænd, sagde han.

Med Tanken paa det hele Bygværk paa Bjerget skriver han i en af de Artikler om bedre Byggeskik, der viser Bygmesteren, som han helst kaldte sig, som en lige saa original Skribent, at al Styrke og Skønhed skal samles om det monumentale Hus, og at dette ikke skal have andre Detailler, hverken „gotiske“ eller „græske“ end dem, der dannes af Stoffet selv, den røde eller gullighvide Mursten. I en anden Artikel skriver han: „Jeg tror, at Trangen kan mættes i en enklere Kunst end Gotikens, i en Kunst, hvor den store Helhed fuldkommen behersker hver enkelt Del. Kan den nye Kunst en Gang fri os fra det Overflødige, skal den prises. Han følte sig nu Antikken lige saa nær som Gotik-



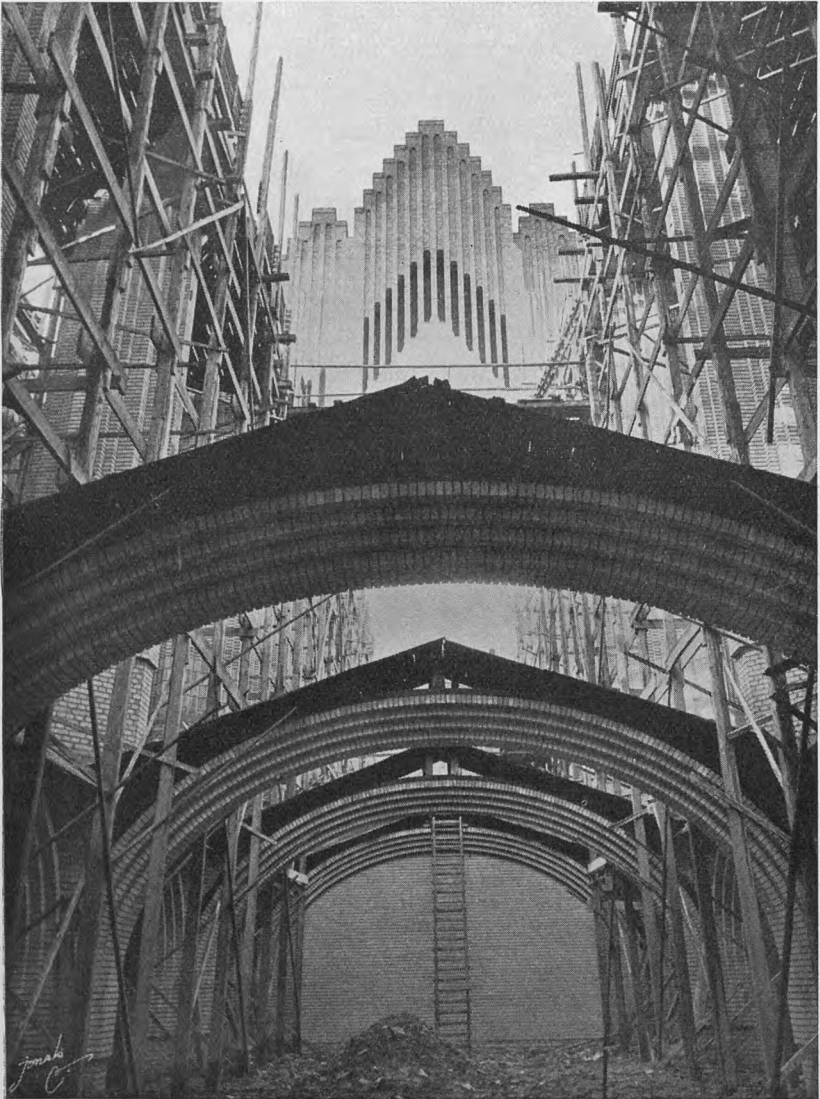
ken. At det lykkedes ham i dette Taarn at føre denne Helhed i dette gyldenhvide Lys igennem indtil Toppen, er i Dag hans Kunsts Glorie over hans Kiste.

Sin personlige Bekendelse har han givet i et prentet Haandskrift med dette Navn, der skulde være hans Arvebrev til hans Børn. Heri skriver han om den Aand, hvori han har villet bygge dette Rum: Kunde jeg bygge Kirkerne saa høje og hellige, at intet falsk Ord gav Genlyd derinde, ikke et ligegyldigt.

I Testamentet har han indføjet en Tegning af et skulpturalt Alterbillede, der er et af hans mange, ikke opgivne, men efterladede Arbejder. Paa Korset hænger Menneskenes Søn, ved dets Fod staar hans Forældre, hun knuget af Modersorgen, han i en opadvendt eller opadragen Stilling, der viser, at han forstaar Lidelsen og Sejren hos den Unge, der er paa en Gang hans Kød og Blod og hans Gud. Hendes Skikkelse har han givet Portrætlighed med den Kvinde, som han i Skriftemaalet til Børnene kalder sin Ven og Stalbroder. I hans Skikkelse er der ingen ydre Lighed med den Mand, som vi endnu kan se for os med hans Tænker-Hoved og det ikke ældede, men hærdede eller slidte Legem. Den er et Udtryk for hans Aand, der gennem Hindringer saa det Høje.“

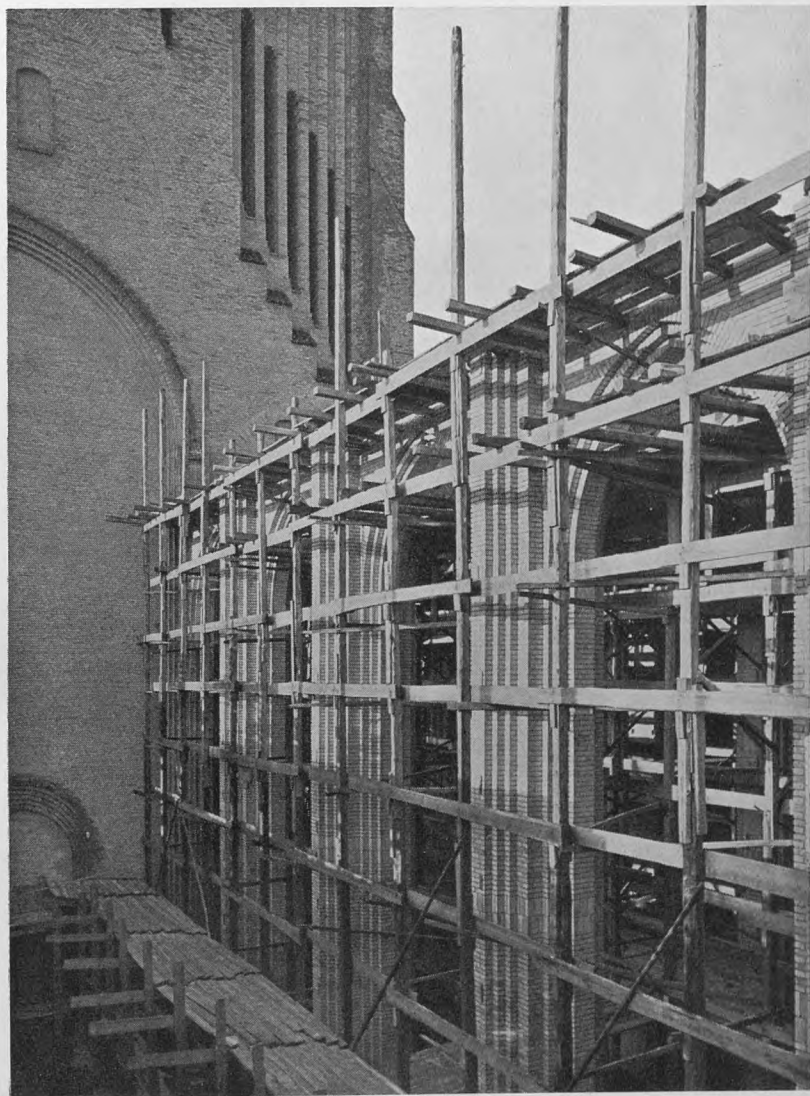
Og medens Tonerne af: „Udrundne er de gamle Dage som Floder i det store Hav“ lød, bar Arbejderne ved Kirken Bygmesterens Kiste til Krematoriet til Baalfærden.

Askeurnen er nu indmuret i Kirkens Vaabenhus.



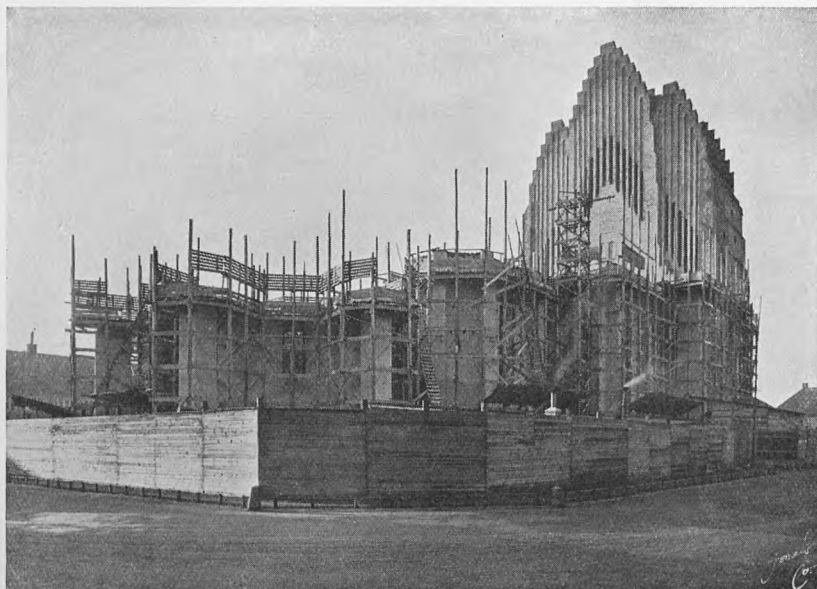
Fra Krypten skraat opad mod Taarnet.  
Januar 1932.

Foto Jonals & Co.



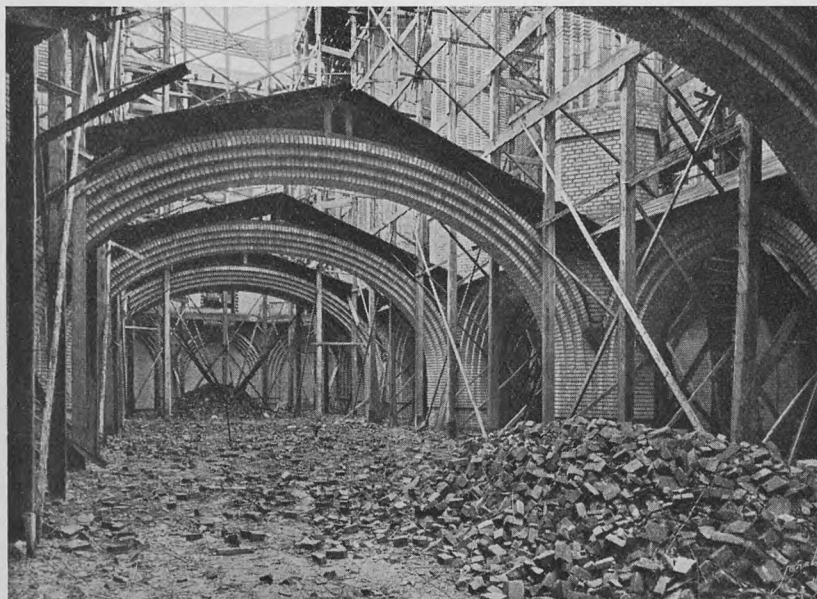
Den nordvestlige Del af Sideskibet.  
Januar 1932.

Foto Jonals & Co.



Kirken set fra Nordost. Januar 1932.

Foto Jonals & Co.



Krypten. Januar 1932.

Foto Jonals & Co.

Inden sin Død havde Klint meddelt, at han ønskede, at hans Søn, Arkitekt *Kaare Klint*, maatte blive valgt til at fortsætte og fuldføre Kirken, ligesom han havde foreslaaet, at Aarslønnen skulde deles mellem Hovedarkitekten, Konduktøren og hans efterlevende Hustru.

I Forvisning om, at Komiteen vilde handle i Overensstemmelse med disse hans Ønsker, skænkede den gamle Bygmester, med sine Børns Samtykke, 15.000 Kroner af sit Tilgodehavende til Kirkebyggeriets Fortsættelse.

Komiteen henvendte sig straks til Arkitekt Kaare Klint, der i en Skrivelse af 28. December 1930 meddelte, at han var villig til at paatage sig Ledelsen af Arbejdet med Grundtvigskirken paa de i Overenskomsten mellem Komiteen og hans Fader af 27. Maj 1927 med senere Tilføjelse fastsatte Vilkaar.

Komiteen overdrog derpaa Arkitekt Kaare Klint at fortsætte Bygning af Kirken efter de af Arkitekt P. V. Jensen Klint udarbejdede Tegninger.

Hvis Arbejdet kan fortsættes som hidtil uden Afbrydelse, vil Taget kunne rejses i 1933. Og i Haab om, at den Interesse, som hidtil er vist Grundtvigs Mindekirke fra alle Sider, ikke mindst fra Kirkeministeriet, fra Finansudvalg, fra alle Partier i Rigsdagen og fra København, Frederiksberg og Gentofte Kommuner, fremdeles vil blive bevaret, tog vi atter fat paa Arbejdet med det Maal for Øje, at Kirken kan staa helt færdig til 400 Aars Festen for Reformationens Indførelse i Danmark 1936. —



## SLUTNING

I Taarnkirken samles nu hver Søndag en fast Kreds om Pastor Lund-Sørensen. Ved Højtider er Kirken allerede for lille. Men Bispebjerg Sogn har allerede nu 9.000 Medlemmer, og det vokser stadigt, snart vil Trangen til det større Kirkerum melde sig. Den færdige Kirke bliver 78 Meter lang og 36 Meter bred, udvendigt Maal. Den vil have Plads til fem Gange saa mange Mennesker som Taarnkirken. Indtil Tagets Rygning bliver den 30 Meter, og Taarnet er 48 Meter højt. I Krypten bliver Siddepladser til 400 Mennesker. Kryptens Mure og Piller er færdigbyggede, og Kirkeskibet hæver sig allerede ca. 10 Meter over Jorden. Men de samlede Udgifter nærmer sig ogsaa nu halvanden Million, og der vil kræves endnu en Million for at gøre Kirken helt færdig. Det mægtige Tag vil alene koste ca. 200.000 Kroner, og før det er rejst, kan der ikke tages fat paa Hvælvingerne over Kirkeskibet.

Komiteen maa derfor stadigt arbejde paa at skaffe Penge, at det stolte Værk kan blive fuldført.

FORRETNINGSORDEN  
FOR  
KOMITEEN TIL OPFØRELSE AF GRUNDTVIGS  
MINDEKIRKE PAA BISPEBJERG





1.

Komiteens Hjemsted er København.

2.

Komiteens Formaal er at indsamle Midler til Opførelse af en Mindekirke for Grundtvig efter Arkitekt Jensen Klints Tegninger, forvalte de til Kirkens Opførelse saavel fra Staten som fra Private skænkede Midler, gennemføre Kirkens Opførelse og aflægge behørigt Regnskab overfor Offentligheden for de indkomne Midlers Anvendelse.

3.

Komiteen bestaar den 1. Januar 1929 af følgende Medlemmer:

Professor, Dr. phil. *Vilh. Andersen*, Sct. Annæplads Nr. 19.

Folketingsmand *N. Andreasen*, Rungsted.

Ingeniør *J. Th. Arnfred*, Askov pr. Vejen.

Pastor *Th. Balslev*, Holbergsgade Nr. 7.

Højskoleforstander *Holger Begtrup*, Hillerød.

Arkitekt, Professor *Ivar Bentsen*, Charlottenborg.

Højskoleforstander *Ernst Borup*, Lyngby.

Højskoleforstander *Johan Borup*, Vestre Boulevard Nr. 9.

Maleren *N. V. Dorph*, St. Strandstræde Nr. 9.

Pastor *Jørgen Eriksen*, Asserballe pr. Augustenborg.

Biskop *H. Fønnesbech-Wulff*, Roskilde.  
 Pastor *Oscar Geismar*, Kerteminde.  
 Pastor *M. Grel*, Bøgelund pr. Egebjerg.  
 Seminarieforsnder *Th. Halse*, Vordingborg.  
 Grosserer *Chr. Holm*, Strandgade Nr. 4.  
 Murermester *Kr. Larsen*, Duntzfeldts Allé Nr. 6.  
 Professor *N. A. Larsen*, Øster Farimagsgade Nr. 30.  
 Redaktør *Th. Laursen*, Slagelse.  
 Pastor *A. Lund Sørensen*, Bispebjergvej Nr. 67.  
 Borgmester *Jacob Marstrand*, Formand, Ved Glyptoteket Nr. 6.  
 Landsretssagfører *Mogens Müllertz*, Kasserer, Krystalgade Nr. 24.  
 Direktør *Fr. Nielsen*, Stægersallé Nr. 24.  
 Højskoleforsnder *Alf. Povlsen*, Ryslinge.  
 Redaktør *Helge Skovmand*, Rebækgaard pr. Kolding.  
 Lektor *Frode Sørensen*, Næstformand, Emdruphøj, Emdrup.  
 Gaardejer *Henrik Vejen*, Rigsdagen, København K.

## 4.

Komiteen har den øverste Myndighed i alle Sager vedrørende Kirkebyggeriets Administration og Økonomi, ligesom dens Samtykke udkræves til alle principielle Afgørelser vedrørende Kirkens Forhold.

## 5.

Komiteen supplerer sig selv. Optagelse af nye Medlemmer af Komiteen kan kun ske, naar  $\frac{3}{4}$  af Medlemmerne stemmer derfor. Skriftlig Afstemning skal ske, naar 3 Medlemmer forlanger dette.

## 6.

Komiteen vælger selv sin Formand, Næstformand og Kasserer for et Tidsrum af 3 Aar ad Gangen, samt udpeger en statsautori-

seret Revisor, der reviderer det aarlige Regnskab. Komiteen vælger et Forretningsudvalg paa 7 — syv — Medlemmer, for et Aar ad Gangen. Komiteens Formand, Næstformand og Kasserer bør saavidt muligt være Medlemmer af Forretningsudvalget. Der bør til enhver Tid være en Forretningskyndig, en byggesagkyndig, og en Jurist og en gejstlig Repræsentant i Udvalget.

## 7.

Komiteen afholder Møde mindst en Gang om Aaret — og forøvrigt naar det er paakrævet. Formanden indkalder til Møderne med mindst 14 Dages Varsel. Udenbys Komitémedlemmer kan erholde Rejsegodtgørelse. Komitémøde skal desuden afholdes, naar mindst 5 Medlemmer til Formanden indsender Ønsker herom. Komitémøderne er beslutningsdygtige, naar Halvdelen af Medlemmerne er til Stede. Dersom et lovligt varslet Komitémøde er ubeslutningsdygtigt, kan et nyt Komitémøde, indvarslet med 14 Dages Varsel, træffe Afgørelse om de Sager, der var forelagt paa det første Møde, uanset Tallet af mødte Medlemmer.

## 8.

Komiteen tegnes enten af Formanden i Forbindelse med Komiteens Kasserer eller Næstformand og et Komitémedlem i Forbindelse med Komiteens Kasserer, ogsaa i Tilfælde af Køb eller Pantsætning af fast Ejendom.

## 9.

Forretningsudvalget vælger selv sin Formand, der foranlediger Udvalgets Møder indkaldt med mindst 3 Dages Varsel. I særlig paakrævede Tilfælde kan Møder afholdes med kortere Varsel.

## 10.

Forretningsudvalget varetager alle løbende Forretninger vedrørende Byggeriet og skal godkende alle Udbetalinger til Arkitekt og Haandværkere, samt alle Henvendelser til Offentligheden, Myndigheder og Institutioner, medmindre anden Bemyndigelse er givet. Forretningsudvalget tegnes som Komiteen.

Ligeledes drager Forretningsudvalget Omsorg for, at der til det aarlige Komitémøde foreligger et af Forretningsudvalget og den af Komiteen udpegede Revisor godkendt Regnskab over Aarets Indtægter og Udgifter til Godkendelse af Komiteen og eventuel Offentliggørelse.

## 11.

Forretningsudvalget kan til enhver Tid om fornødent efter Forhandling med Kirkens Arkitekt nedsætte Udvalg, bestaaende af Komitémedlemmer, eventuelt suppleret med en eller to sagkyndige udefra, og bemyndige et saadant Udvalg til at varetage nærmere bestemte Opgaver vedrørende Grundtvigskirkens Forhold. Udvalgenes Kompetence fastsættes i hvert enkelt Tilfælde.

## 12.

Forretningsudvalget kan bemyndige et af sine Medlemmer — eller med Komiteens Samtykke — en anden dertil skikket Mand til at være Komiteens og Forretningsudvalgets Protokolfører. Denne fører en Protokol over Komiteens og Forretningsudvalgets Møder, hvori alle paa Mødet tagne Beslutninger indføres. Protokollen oplæses og godkendes af alle Deltagere i det paagældende Møde. Beslutninger af Udvalg med særlig Bemyndigelse skal af Udvalgets Formand tilsendes Protokolføreren og af denne indføres i Protokollen.

En Udskrift af Protokollen skal efter hvert Komité- og Forretningsudvalgsmøde, samt ved Tilendebbringelsen af et Udvalgs Arbejde tilsendes alle Komiteens Medlemmer.

## 13.

Forretningsudvalgets Medlemmer og Arkitekten modtager Genparter af alle indgaaende Skrivelser af større Betydning.

Vedtaget paa Komitémøde den 12. April 1928.

sign. CHR. HOLM.

sign. JACOB MARSTRAND,  
Formand for Komitéen.

sign. H. FONNESBECH-WULFF.

sign. MOGENS MÜLLERTZ,  
Kasserer for Komitéen.

sign. FREDERIK NIELSEN.

sign. FRODE SØRENSEN,  
Næstformand for Komitéen.

sign. KR. LARSEN.

Nærværende Forretningsorden begæres tinglyst som Legitimation og noteret paa Ejendommen Matr. Nr. 706 af Utterslev.

For Vedkommende

sign. MOGENS MÜLLERTZ,  
Landsretssagfører.

Bogført 20/6 1929.

Københavns Byrets Tinglysningskontor

sign. DIEDRICH.

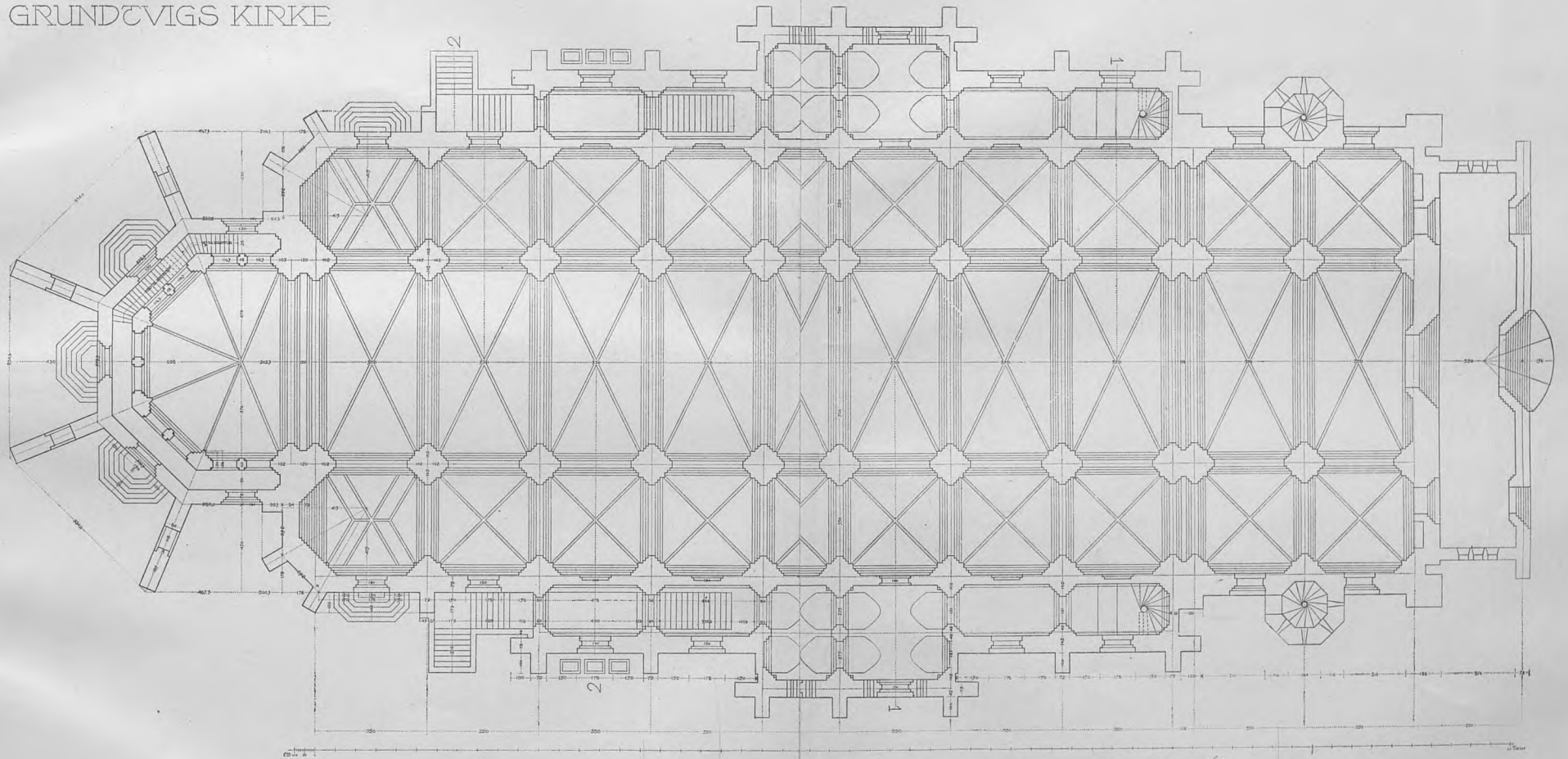


## FORTEGNELSE OVER ILLUSTRATIONERNE

	Side
Titelbillede. C. A. Jensen: Portræt af N. F. S. Grundtvig. Ny Carlsberg Glyptotek .....	4
Rasmus Bøgebjerg: Statue af Grundtvig .....	11
P. V. Jensen-Klint: Forslag til Grundtvigs Mindehal paa Bispebjerg Kirkegaard .....	17
Niels Skovgaard: Forslag til Grundtvigs Monument .....	18
Rasmus Harboe: „Jacobs Kamp med Engelen“. Forslag til Grundtvigs Monument .....	19
Vilhelm Wanscher: De hellige tre Kongers Besøg hos Marie med Jesusbarnet. Forslag til Grundtvigs Monument .....	21
P. V. Jensen-Klint: Forslag til Grundtvigs Mindehal i Tilknytning til Vartov .....	23
Hansen Jacobsen: Forslag til Grundtvigs Monument .....	26
P. V. Jensen-Klint: Grundtvigs Klokketaarn. 1913 .....	29
P. V. Jensen-Klint: Plan af Grundtvigs Kirken. 1913 .....	30
P. V. Jensen-Klint: Længdesnit af Grundtvigs Kirken. 1913 .....	31
P. V. Jensen-Klint: Nordre Langside af Grundtvigs Kirken. 1931 .....	33
P. V. Jensen-Klint: Model til Grundtvigs Kirken, opstillet i Kirkens Vaabenhus .....	37
Flyverbillede, optaget 1926 .....	48
P. V. Jensen-Klint: Tegning af Grundtvigs Kirken, set fra Syd, bagved den omgivende Bebyggelse .....	48
Taarnet set fra Syd bagved „Byporten“ .....	49
Taarnet set fra Sydost .....	49
„Bebyggelsen tæt omkring Kirken tvinger Beskuerens Blik opad, naar han vil følge Taarnets Linier“ .....	51
P. V. Jensen-Klint: Grundstens Dokumentet .....	57
Vestfronten. Fotografi .....	67
P. V. Jensen-Klint siddende paa Knæfaldet foran Taarnkirkens Alter ..	77
Den nordlige Del af Sideskibet. Januar 1932 .....	86
Fra Krypten opad mod Taarnet. Januar 1932 .....	87
Kirken set fra Nordost. Januar 1932 .....	88
Krypten. Januar 1932 .....	88
Foran Vaabenhuset .....	90
Bilag. Hovedtegninger til Grundtvigs Kirken.	

Plan

GRUNDTVIGS KIRKE

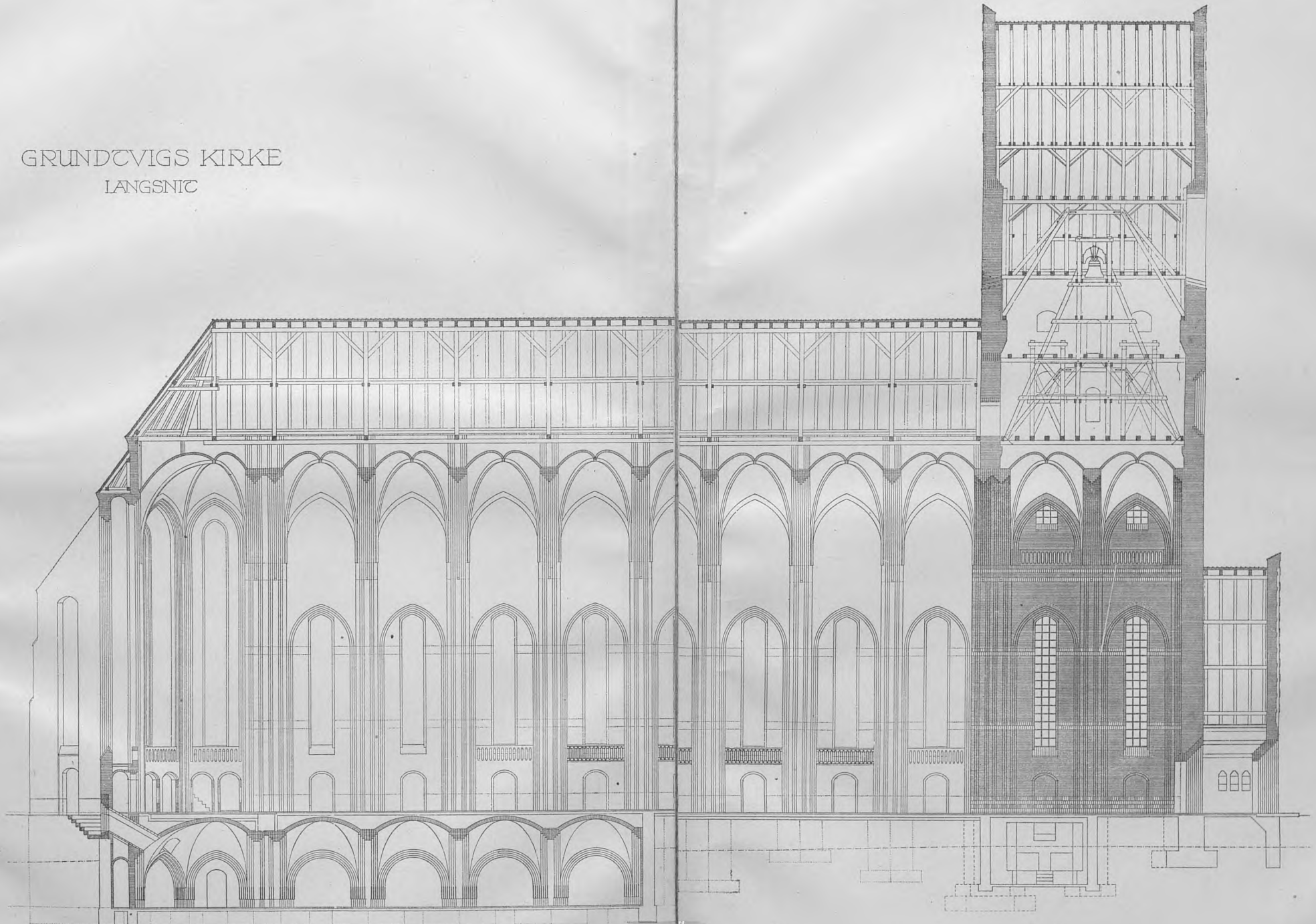


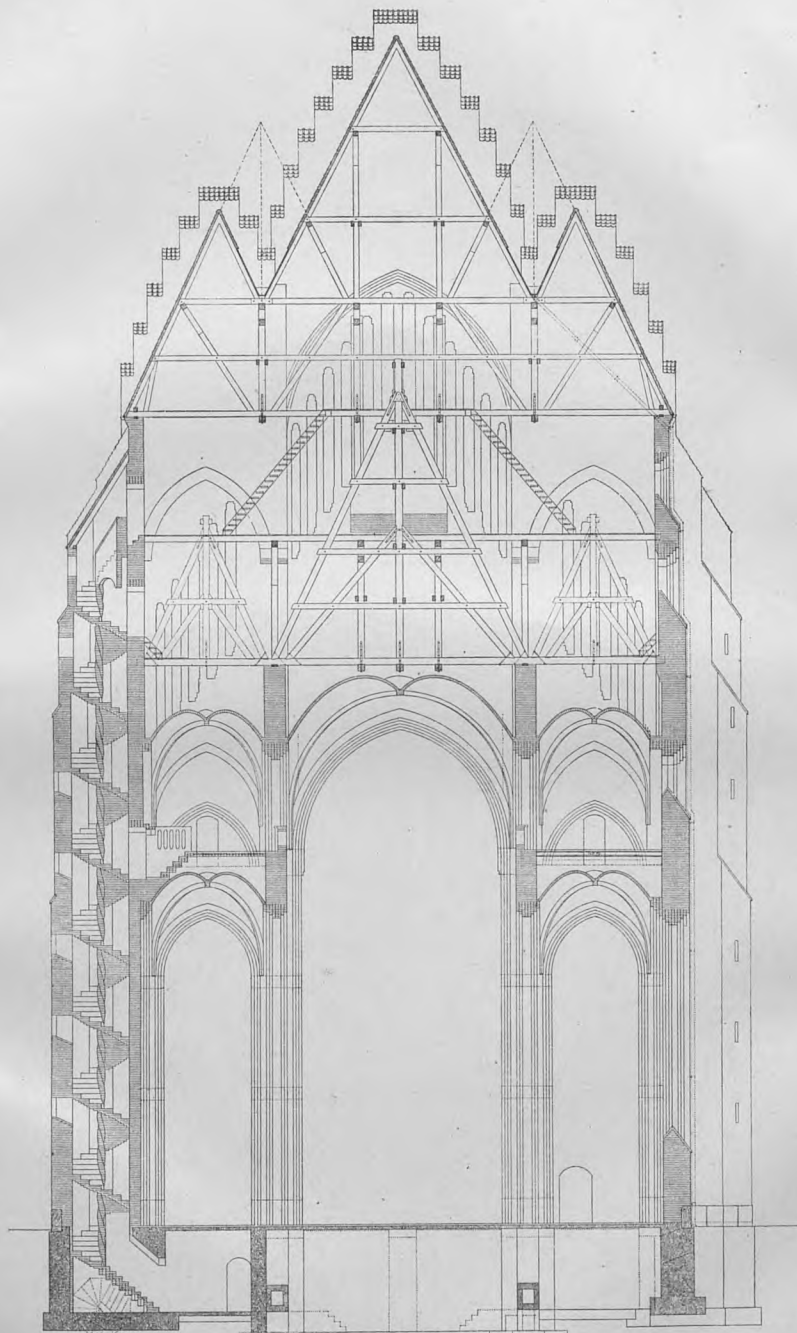
lærn 51



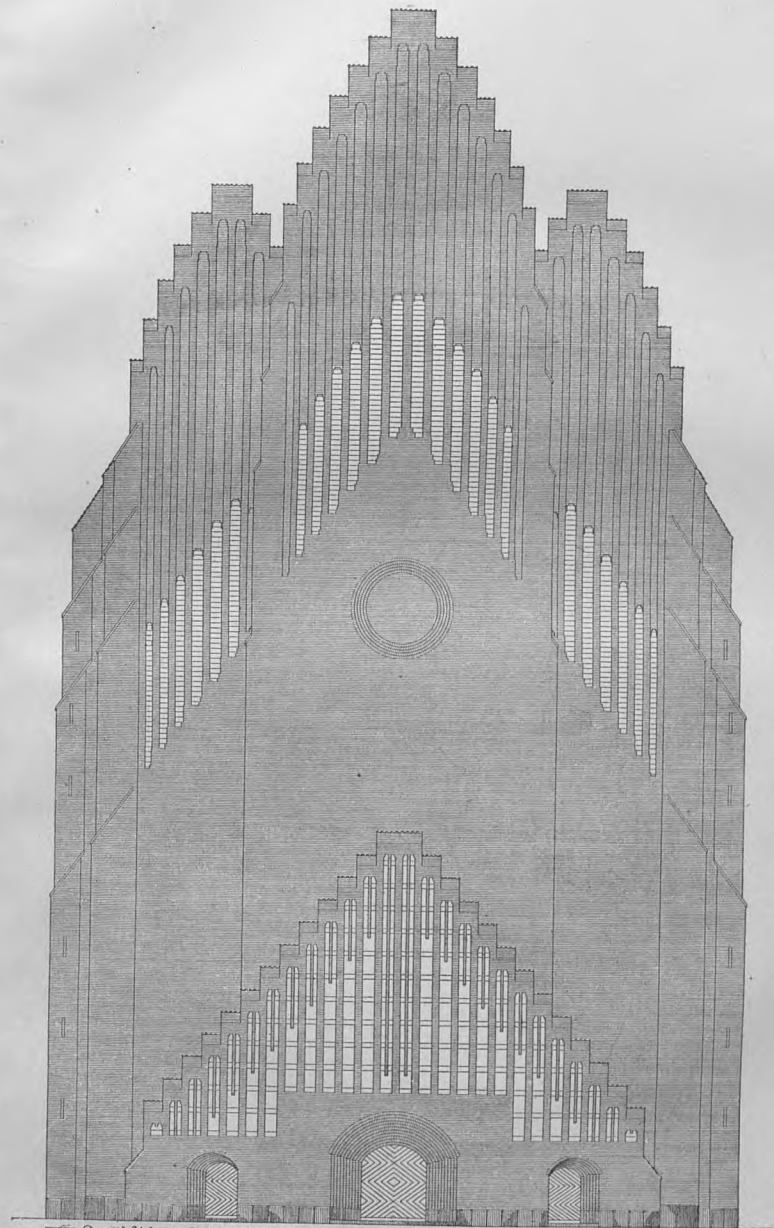
Langdesnit

GRUNDTVIGS KIRKE  
LANGSNIT





Den 21<sup>de</sup> Sept. 1824 GRUNDTVIGS KIRKECARN: SNE' NORD-SYD. P. W. Jørgensen's Arkitekt.



Den 16<sup>de</sup> Sept. 1821 GRUNDTVIGS-KIRKECARN: VESTFRONTEN. P. W. Jørgensen's Arkitekt.

GRUNDTVIGS KIRKE

